

holder, men når aldersbetingelsen er med, så er det jo, fordi der netop gør sig en aldersbetingelse gældende i de formål, som bruttoskatten går til, nemlig dagpenge, sygedagpenge og aktive-ring. Det er, når man er over 18 år, at man kan blive aktiveret. Det er, når man er over 18 år, at man er berettiget til at melde sig ind i en A-kasse og være dagpengeberettiget. Og derfor har vi taget aldersgrænsen med, fordi det altså er dér, grænsen er for, hvornår man kan nyde godt af de penge, der bliver betalt ind.

Så bliver det jo sagt fra Socialdemokratiets ordfører og selvfølgelig også fra ministeren, at bruttoskatten bare er en skat som andre skatter. Ja, det sagde vi også, da den blev indført. Det blev dengang benægtet, men nu er det jo så da i hvert fald erkendt i dag.

Men sagen er jo den, at bruttoskatten ikke bare indgår i den almindelige skatteindtægt. Pengene samles jo stadig væk op på en særlig konto på finansloven i en særlig fond. Det er rigtigt, at de fonde er gået fra at være tre selvstændige fonde til nu at være én fond, men pengene går altså ikke i den almindelige skattekasse, de opføres på finansloven som en særlig fond, og der skal redegøres for, hvad pengene bruges til på arbejdsmarkedsområdet, sygedagpenge osv.

Min opgave nu her er at tælle, og jeg kan tælle, at der er et flertal i Folketinget, som vil støtte indførelsen af et bundfradrag, har nogle kaldt det. SF's ordfører fru Antorini kaldte det en bagatelgrænse. Vi skal ikke skændes om ordet.

Vi vil bruge udvalgsarbejdet til blandt det flertal, som jeg har talt mig til, at finde frem til en ordning, som betyder, at de unge mennesker, som kommer ud i arbejde, og som har meget små indtægter, ikke skal betale 8 pct. bruttoskat af den først tjente krone, men at der indføres en bagatelgrænse eller en bundgrænse, og det vil være vores ambition, sådan at forslaget med det ændringsforslag kan gå til vedtagelse, inden vi går på sommerferie.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

### Afstemning

**Fjerde næstformand (Margrete Auken):**

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Skatteudvalget. Hvis ingen gør ind-

sigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

### 9) Forespørgsel nr. F 48:

**Forespørgsel til statsministeren:**

»Hvilke initiativer har regeringen tænkt sig at tage i forbindelse med anbefalingerne i »Betænkningen om det fremtidige ligestillingsarbejde og dets organisering?«

Af Ingrid Rasmussen (S), Rikke Hvilshøj (V), Lene Espersen (KF), Christine Antorini (SF), Yvonne Herløv Andersen (CD), Elisabeth Arnold (RV), Søren Søndergaard (EL) og Tove Videbæk (KRF).

(Forespørgslen anmeldt 6/4 99. Fremme af forespørgslen vedtaget 9/4 99).

**Fjerde næstformand (Margrete Auken):**

Jeg skal gøre opmærksom på, at afstemning om eventuelle forslag til vedtagelse vil blive udsat til tirsdag den 18. maj 1999.

### Begrundelse

**Ingrid Rasmussen (S):**

Da udvalget vedrørende det fremtidige ligestillingsarbejde efter 2½ års arbejde afleverede sin betænkning i marts i år til statsministeren, var det for alle parter vedkommende et stort og nyttigt stykke arbejde, der fik sin afslutning.

Der har i brede kredse været store forventninger til, at den politiske proces herefter meget hurtigt ville begynde. Derfor er partierne bag forespørgslen i dag meget tilfredse med, at der er gennemført en høringsrunde i ministerier og interesseorganisationer, og at vi allerede nu, inden afslutningen af denne samling, hører regeringens synspunkter og initiativer for det fremtidige ligestillingsarbejde. Betænkningen vender jo så at sige i sine anbefalinger bunden i vejret på de sidste årtiers ligestillingsarbejde og foreslår en helt ny organisering.

Det, vi skal debattere i dag, er, at hvis Danmark skal sikres et effektivt ligestillingsarbejde, der kan løfte de opgaver, der skitseres i betænkningen, og som lever op til internationale forpligtelser og samtidig konstruktivt inddrager kritikken af det nuværende arbejde, så er en

flerstrengt omorganisering nødvendig. Den efterhånden forældede lovgivning for Ligestillingsrådet sætter for mange barrierer.

Sammensætningen af Ligestillingsrådet afspejler tydeligt en tid, hvor ligestilling alene var et kvindespørgsmål. Samfundsudviklingen har på ligestillingsfronterne vist tydelige behov for at få mændene inddraget i ligestillingsarbejdet som helhed. Mandevinklen og familiespørgsmålet er lige så nødvendige elementer i dagens debat som kvindespørgsmålene.

Derfor ser vi frem til at høre regeringens synspunkter på betænkningens anbefalinger og høre, hvorledes regeringen vil omsætte anbefalingerne i handling.

## Besvarelse

**Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):** Betænkningen kommer på det rigtige tidspunkt. For det rigtige tidspunkt er lig med forandringer, ikke alene på ligestillingsområdet, men i samfundet på mangfoldige leder og kanter. Nye tider, nye strømninger, mange skift, både i almindelige menneskers prioriteringer, i de ydre betingelser, i de ydre forandringer, men også nye generationer, også blandt kvinder såvel som blandt mænd, der prioriterer anderledes, der måske også vægter værdierne anderledes.

Det er spændende at fornemme den ny generations opfattelse af egne kønsroller og individets nye placering i forhold til fællesskabet. Fragmenteret, javist, flerdimensionalt, jo, men som omtalt i Hanne Dams udmærkede værk i anledning af Danske Kvinders Nationalråds jubilæum, så tegner der sig så småt et bud på en ny tankegang, som jeg synes er umådelig spændende.

Det, man i hvert fald kan se, er, at den ny generation siger, at de gamle pakkedninger ikke længere er svaret på den ny tid og måske heller ikke er helt så sympatiske efter deres opfattelse, hvis man skal hente visdom. Men derude i konturerne aner vi et nyt samspil mellem drømmen om svarene på forandringerne, individet og fællesskabet med en ny puls, der egentlig passer meget godt til den kendsgerning, vi er i, på vej ud fra det 20. århundrede og ind i det 21.

Det gode spørgsmål er selvsagt: Kan vi magte den ny tid? Kan vi finde svarene på forandringer? Og især: Kan vi fastholde de politiske ligestillingsprægede svar på forandringer indadtil og udadtil?

I det meget store historiske sving fik Danmark jo sit første lille, store skub i sin egen velfærdsudvikling, da danske lønmodtagere, mændene for størstepartens vedkommende, fik deres ligestilling i forhold til arbejdsgiverne i september 1899.

Det næste store revolutionære gennembrud for velfærdssamfundet Danmark blev jo reelt, da kvinderne på arbejdsmarkedet bar det ny velfærdssamfund frem for alvor i halvtredserne og tresserne og halvfjerdserne i vores århundrede.

Der er ikke tvivl om, at de to store begivenheder tilsammen er en del af hemmeligheden bag, at vi kan have Europas og måske verdens højeste beskæftigelses- og erhvervsfrekvens for både mænd og for kvinder, og er selve nøglen til at forstå, hvordan velfærdssamfundet Danmark egentlig hænger sammen. Man kan sige: Velfærdssamfundet Danmark hang ikke sammen, hvis kvinder ikke havde arbejde. Uden kvinders beskæftigelse havde vi ikke noget velfærdssamfund.

Det gode, store spørgsmål er den ny, næste fase. Hvad nu? Hvor skal vi hen herfra?

Ligestillingsudvalget har afleveret sin betænkning. Den har været til høring, og den har været til eftertanke. Det er et godt arbejde, der er kommet efter 2½ år. Det er en grundig beskrivelse af 20 års ligestillingsarbejde. Der er mange spændende bud på fremtiden.

Den er i øvrigt bundet klogt ind. På forsiden er der et grønt lys og et rødt lys til at styre efter, til at fæstne sig ved styrbord og ved bagbord. Vi vil helst holde ligestillingskursen, men vi vil gøre det på det ny hav og med en tilsvarende sikkerhed som på det gamle hav, vi nu forlader. Det skal gå fremad, og vi skal ikke ryste på hånden.

Der er én ting, jeg godt vil fastslå, ud over den sammenhæng, jeg just har nævnt: Lad os frem for alt ikke glemme de bageste, de yderste i vores ligestillingsarbejde. Lad os huske dem på arbejdsmarkedet og i samfundet, dem med de færreste forudsætninger uddannelsesmæssigt, for det er derfra, jeg i hvert fald fortsat føler, at det store, store, brede folkelige arbejde skal udbygges. Og lad os frem for alt ikke glemme vores globale ansvar og kvinderne i den tredje verden og kvinderne i den rige verden et stykke derfra, og lad os bruge vores europæiske dimension dertil.

Jeg vil gerne kommentere disse hovedtemaer, jeg har antydnet, samtidig med at jeg vil sætte dem i forhold til betænkningens anbefalinger.

Selve betænkningen indeholder dels forslag til emner og temaer for det fremtidige arbejde – omkring 40 forslag er der – dels forslag til den fremtidige organisering af ligestillingsarbejdet.

Jeg synes, det er vigtigt at hæfte sig ved, at næsten hele udvalget, der har udført arbejdet og formuleret forslagene, har været enige om forslagene langt hen ad vejen. Udvalget har været bredt sammensat med 21 medlemmer, repræsenterende nogle af ministerierne, arbejdsmarkedets parter, kvinde- og mandeorganisationer, kønsforskningen, kommuner og amter og ungdomsorganisationen Dansk Ungdoms Fællesråd. Og så har betænkningen, som jeg sagde det, været sendt til høring i en meget bred kreds, til alle rimelige, også urimelige, parter, der har været interesseret i sagen.

Der har også i den kreds, høringskredsen, været bred tilslutning til forslagene med meget få undtagelser. Udtalelserne vil selvsagt komme til at indgå i det fremtidige ligestillingsarbejde.

Vi har altså foran os et solidt, gennearbejdet materiale, der forpligter os, forpligter os til at træffe nogle beslutninger, forpligter os til at igangsætte en ny fremadrettet debat.

Inden vi gør det, vil jeg godt hæfte mig lidt ved de fremskridt, der er sket i den periode, den nuværende regering har ansvar for. Hvis vi ser på de seneste 6 år, er der tre store ryk i samfundsudviklingen, som har været af helt afgørende betydning for kvinders forhold i samfundet.

Det første er beskæftigelsen. Uden den massive beskæftigelsesfremgang i de seneste seks år, ingen fremgang i ligestillingsarbejdet. Er der nogen samfundsgruppe, hvis forhold er fuldstændig bundet op på en stabil beskæftigelsesfremgang, så er det ligestillingsarbejdet og kvinderne. Vi ved, at det er kvinderne, der er mest sårbare i en økonomisk krise og under en lavkonjunktur. Vi ved, det er kvinderne, og det er de dårligst uddannede, der først går ud af arbejdsmarkedet, når økonomien går ned, og måske også de mennesker, der kommer sidst ind på arbejdsmarkedet, når økonomien går fremad igen.

Derfor har det forhold, at 200.000 nye arbejdspladser netto er blevet skabt i dette land på 6 år, kolossal betydning for vores ligestillingsarbejde, kolossal betydning, og i kølvandet deraf selvsagt også kampen mod arbejdsløsheden.

Den dramatiske forkortelse af arbejdsløsheden på 6 år har betydet en tilsvarende gennemslagskraft på ligestillingsarbejdet.

Det andet store ryk, jeg vil nævne igennem 6 år, er børnepasningen. Jeg mener, det er forkert at give befolkningen det indtryk, at vores anstrengelser for at sikre en børnepasning for alle familier her i landet ikke i en meget, meget stor udstrækning er nået. Jeg medgiver, at nogle ofte er tilbøjelig til at hæfte sig ved det, der ikke er nået. Men sandheden om børnepasningsstrategien for denne regering er jo, at vi er nået et meget, meget stort stykke af vejen, så langt, at langt, langt hovedparten af familierne her i landet kan få passet deres børn. Jeg ved godt, der endnu er kommuner tilbage, der ikke har nået målet, men nu taler jeg om det store overblik.

Det tredje og sidste er økonomien, det er éns private familieøkonomi, og det er samfundsøkonomien. Også her har vi oplevet en massiv fremgang, som selvsagt smitter af på mulighederne for at sikre fornuftige fremskridt i ligestillingsarbejdet.

Så meget om de tre store ryk på 6 år, man ikke må undervurdere, og så til de specifikke ting, jeg derudover vil nævne.

Ser vi på emnerne familie- og arbejdsliv, er der sket forbedringer i orlovsordningerne, herunder forældreorlov og graviditetsorlov. Ser vi på lov om forældremyndighed og samvær, har vi styrket – helt tilsigtet – faderens, ugifte fædres stilling, et omdiskuteret emne, et meget følsomt emne, et meget vigtigt emne, men et emne, som jeg synes vi efter regeringens opfattelse har håndteret på en rigtig måde.

Ser vi på pensionsområdet, er det faktisk lykkedes os at få vedtaget lovgivningen om ligebehandling inden for erhvervstilknyttede sikringsordninger – et meget stort fremskridt på ligestillingsarbejdets område også, som jeg føler skal siges og nævnes i dag.

Og så er der gennemført et udredningsarbejde om kvinder i forskning, og der er fremlagt en 11-punkts plan om ligestilling i forskningen, som også er vigtig at opholde sig ved. Kommunerne er blevet pålagt at udarbejde ligestillingsredegørelser om ligestilling, og de er blevet fremhævet i handlingsplanen for beskæftigelsen. Jeg kunne nævne flere, men lad mig holde mig til disse hovedelementer på ligestillingsarbejdets vej igennem de forløbne 6 år.

Hvor skal vi så hen herfra? Lad mig starte med at nævne arbejdsmarkedet og uddannelsesområdet, som jeg antydede før. Når jeg ser

på arbejdsmarkedet i Danmark, når jeg ser på de lavtlønnede grupper, især når jeg ser på de ikkefaglærte grupper, når jeg ser på Kvindeligt Arbejderforbunds medlemmer, når jeg ser på de mange, mange kvinder i den offentlige og i den private sektor, på arbejdsmarkedet, HK's Forbund af Offentligt Ansatte og andre, dem, der bærer, fra rengøringsområdet til hjemmehjælperen til sygeplejersken, til sygeplejen, så tænker jeg ligestilling.

Dér starter den næste fase af det moderne ligestillingsarbejde. Dér ser jeg en væsentlig opgave for regeringen, politikerne, Folketinget, erhvervslivet, kommunerne, arbejdsmarkedets parter, tillidsmanden og -kvinden på arbejdspladsen overalt.

For det er jo ikke alene et spørgsmål om ligelig repræsentation i ATP's bestyrelse – jo, det er det for de kvindelige jurister og direktioner, det er jeg godt klar over, men for Kvindeligt Arbejderforbunds medlemmer er det altså vigtigere, hvordan det nu er derude på arbejdspladsen, hvor der ikke kommer så mange herindefra. Det var ikke nogen kritik, men det er vel et arbejdsdelingsspørgsmål.

Det er også en synlig livskvalitet for alle grupper på det danske arbejdsmarked, jeg går efter, og det er frem for alt en uddannelsesmæssig og en ligestillingsmæssig gensidig respekt og et værdiniveau, der skal indbygges som en del af arbejdsmarkedet. Lige løn, lige arbejde, lige værd, lige værdighed og lige adgang til uddannelse.

De, der ikke har så megen uddannelse, har heller ikke så meget i løn, og det er desværre tilfældet for det største antal kvinder, når de har job. Derfor er ligestillingskampen også en uddannelseskamp og også en værdighedskamp på det danske arbejdsmarked.

Jeg ved godt, at det ikke er en tilstrækkelig kamp, for vi ved også, at for de gruppers vedkommende, der er højtuddannede og har en høj løn, finder vi i virkeligheden de største lønforskelle mellem mænd og kvinder. Så det er en nødvendig, men ikke tilstrækkelig betingelse for ligestillingsarbejdet, at vi offensivt igen lægger vægt på uddannelsesarbejdet.

Til den øvrige del af arbejdsmarkedet ville jeg så i øvrigt fortsat mene, at vi også klart og tydeligt skal sige, at det ikke er acceptabelt, at der fortsat er et løngab mellem kvinders og mænds løn til mænds fordel. Jeg taler ikke om, at der ikke kan være forskel i løn, naturligvis kan der være det som følge af udførelsen af et

arbejde, der forudsætter forskellige kvalifikationer, men jeg taler om samme arbejde eller arbejde, der tillægges samme værdi.

Efter vores lov om ligeløn skal der ydes lige løn for samme arbejde eller for arbejde, der tillægges samme værdi, og den lov bør overholdes. Det er et problem, der skal på dagsordenen, og det må selvsagt løses i et samarbejde med arbejdsmarkedets parter i overenskomsterne, i aftalerne, især på lokalt niveau.

Det samme gælder for pensionsforhold, hvor kvinder får lavere pensioner end mænd, bl.a. på grund af lavere løn, manglende pensionsindbetalinger under barsel, osv.

Det tredje emne drejer sig om en sammenhængende familie- og arbejdslivspolitik, at vi efterhånden begynder at bevæge os ud af det arbejdsmarked, vi har kendt i de sidste par hundrede år, begynder at forstå, at vi ikke længere bør tilrettelægge arbejdsmarkedet sådan, at det er familiernes opgave at indrette sig efter firkantede ugefaser med x antal timers arbejde om ugen, uanset hvilken uge om året vi taler om. Men vi taler om et nyt arbejdsmarked, der er opdelt i livsfaser indrettende sig efter, hvad ungdommens, de unge kvinders og mænds behov er, så indrette sig efter, hvad familiens behov er i de år, børnene bliver født og vokser op, og så igen indretter sig efter den fase i ens arbejdsliv, hvor børnene er blevet lidt større, og hvor man omvendt har mod på at gå på arbejdsmarkedet igen, vel at mærke uden at miste sine karrieremuligheder og sit advancementsambitionsniveau.

Der er meget at gøre her. Når jeg af og til har brugt udtrykket: kan vi ikke gøre det lidt bedre, og har fået kritik for det, har jeg ofte benyttet lejligheden til at understrege: Lige et øjeblik, hvem er »vi« egentlig? Vi er ikke alene regeringen, vi er alle dem, der har et ansvar i hele samfundet for, at ligestillingsarbejdet skal lykkes.

Når vi derfor spørger, om vi ikke kan gøre det lidt bedre, så er svaret: Jo, hvis alle vi, der har et ansvar for den her udvikling og den sag, gør en særlig indsats, så kan vi gøre det lidt bedre. Men hvis alle andre opfatter »vi« som alene regeringen, så tror jeg ikke, det vil lykkes for os.

Må jeg sige, at jeg derudover gerne ville gøre en ekstra bemærkning om det internationale arbejde. Det er så vigtigt, at vi i vores ligestilling holder den internationale dimension ved lige, tager den alvorligt og fastholder den. Det er så

opmuntrende, at flere og flere er opmærksomme derpå, at der bliver inspireret den ene vej i Europa, og at der bliver modtaget inspiration den anden.

Hvis jeg skulle nævne et internationalt snit og en drøm i dag, skulle det være, at Europa påtager sig sit »social leadership«, sit sociale og menneskelige lederskab de andre steder i verden, hvor vi ikke er nået så langt, som vi kunne ønske det, og vel at mærke påtager sig sit lederskab i en udstrækning og i en grad, der også er langt mere konsekvent, når det omfatter ligestillingsarbejdet.

Næste gang vi skal have et Beijing II, en global ligestillingskonference, var min drøm at se et Europa, der er ligestillingsarbejdets foregangstalsmand, effektivt og samlet og med en visionær dagsorden. I den europæiske region er vi nået et stykke på ligestillingsvejen. Her har vi dog opnået muligheden for at kunne bruge vores økonomi og vores politik til at varetage ligestillingen. Vi må gøre en forskel indadtil, udadtil og globalt.

Jeg ser, at der er en rød lampe, der begynder at lyse nu. Om det er inspireret af ligestillingsbetænkningens omslag, ved jeg ikke, men jeg vil spørge formanden: Er det udtryk for, at min tid er ved at løbe ud? Det var jeg ikke opmærksom på.

**Fjerde næstformand (Margrete Auken):**

Det er den for længst.

**Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):**

Så vil jeg gerne sige, at jeg har adskillige andre pointer, jeg gerne vil vende tilbage til lidt senere på dagen.

**Fjerde næstformand (Margrete Auken):**

Jeg beklager Folketingets forretningsorden.

Ordføreren for forespørgeren, fru Ingrid Rasmussen.

## Forhandling

**Ingrid Rasmussen (S):**

På Socialdemokratiets vegne vil jeg gerne takke statsministeren for hans klare tilsagn om at tage betænkningens anbefalinger til sig og omsætte disse i politiske initiativer. Det er afgørende for det fremtidige ligestillingsarbejde, at der vises handlekraft. Det er også vigtigt, at vi i Danmark bruger de nye instrumenter, som vi internatio-

nalt i FN, EU, Nordisk Ministerråd og ikke mindst her i Folketinget har tilsluttet os.

Begrebet »mainstreaming« er endnu i sin opstartsfasen i Danmark. Strategien skal være med til at gøre ligestilling til det almindelige og ikke noget særegent og specielt. Velfærdssamfundets videreudvikling er i høj grad afhængig af, at begge køns arbejdskraft og interesser for egne muligheder og udvikling i fællesskab imødekommes og muliggøres på ligeværdige vilkår. Mainstreamingprincippet kan blive værktøjet, som rigtigt anvendt trækker ligestillingen ned i øjenhøjde til gavn for den brede befolkning.

Når vi skal medinddrage unge familiers krav om at få arbejdsliv og familieliv til at hænge bedre sammen, handler det om bedre muligheder for både kvinder og mænd. Nøgleordene er fleksibilitet og andre holdninger på arbejdsmarkedet. Arbejdsmarkedets parter har her en stor opgave at løse, og vi politikere må støtte op om og skubbe på både decentralt i kommuner og centralt i staten.

Når vi ønsker, at talenterne kommer til udfoldelse uanset køn, må vi sætte fokus på de forhold, der skaber ulige løn- og pensionsforhold for kvinder og mænd. Når vi mener, at både kvinders og mænds erfaringer kan og bør indgå i alle beslutninger, må vi tage skridt til at nå en bedre kønsbalance i beslutningsprocesserne. Vi vil med vores ønsker om at få årlige redegørelser til Folketinget om ligestilling i samfundet kunne følge udviklingen både statistisk og med beskrivelser. Det er alfa og omega at se det indsamlede materiale tendenser for at kunne udpege fokusområder, som statsministeren også sagde.

Socialdemokratiet støtter udvalgets anbefalinger om en ændret struktur og her ved at nedlægge Ligestillingsrådet. I Socialdemokratiet mener vi, at med etablering af et videnscenter med tilknyttet debatforum vil et meget tiltrængt løft ud af 1970'er-ånden give ligestillingen den manglende gennemslagskraft, den nødvendige koordinering og det ansvar, der er brug for fremover.

Placeringen af ressourcen er statsministerens ansvar. Det vil jeg ikke blande mig i, men det må ske med en departemental enhed som ramme.

Med hensyn til et klagenev, som også er foreslået i betænkningen, foreslår vi i Socialdemokratiet at følge det i en 2-årig forsøgsperiode, som udvalget har anbefalet, og så må tiden jo vise, hvor stort behovet er.

Det faglige voldgiftssystem vil naturligvis tage sig af sager om kønsdiskrimination på arbejdsmarkedet, men vi ved, at der kan være enkeltpersoner, der kan komme i klemme, og vi ved, at der kan forekomme sager, der falder uden for det system.

Jeg skal på vegne af følgende partier: Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti, Centrum-Demokraterne, Det Radikale Venstre, Enhedslisten og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

### Forslag til vedtagelse

»Folketinget tager regeringens redegørelse om initiativer på baggrund af betænkningen fra »Udvalget vedrørende det fremtidige ligestillingsarbejde« til efterretning og opfordrer regeringen til

- at forbedre den offentlige forvaltnings evne til at gennemføre mainstreamingprincippet,
- at arbejde for lige løn og pensionsforhold,
- at arbejde for lige kønsmæssig deltagelse i beslutningsprocesserne i samfundet,
- at understøtte bestræbelserne for bedre sammenhæng mellem arbejds- og familieliv,
- at tilvejebringe større viden om ligestillings-spørgsmål, herunder kønsopdelt statistik,
- at udarbejde en årlig redegørelse til Folketinget om ligestillingen i samfundet,
- at Ligestillingsrådet nedlægges i overensstemmelse med udvalgets anbefalinger,
- at der etableres et Videnscenter for Ligestilling som en selvejende institution ledet af en bestyrelse med repræsentation fra bl.a. arbejdsmarkedets parter og med et tilknyttet debatforum, og
- at der i en 2-årig forsøgsperiode etableres et klagenævn, som kan træffe administrativt endelige afgørelser i sager om kønsdiskrimination.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 87).

### Fjerde næstformand (Margrete Aukén):

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

### Poul Nødgaard (DF):

Jeg synes, selv om jeg kan læse lidt om det i den dér flotte bog med de røde farver på, som statsministeren talte om, at det virker vældig godt, når det foreslås, at det her Ligestillingsråd ned-

lægges, men jeg synes jo så samtidig, at det måske virker lidt uforståeligt, at man så vil oprette et nyt organ, nemlig et videnscenter.

Viden er jo altid godt at have, men så er det vel sådan set bare Ligestillingsrådet, der fortsætter i en ny ikklædning. Jeg synes, det virker lidt uforståeligt. De to pinde forstår jeg simpelt hen ikke, heller ikke efter at jeg har læst bogen.

Så vil jeg lige sige, når jeg er oppe med en kort bemærkning til den socialdemokratiske ordfører, at statsministeren, som jo tilhører samme parti, talte om et stort løngab. Det er da også rigtigt, at der kan være nogle steder, hvor der er et løngab, men så kunne man så spørge: Hvorfor? Hvis der er sådan nogle problemer, så burde de problemer jo for længst være løst.

Med hensyn til uddannelse så står uddannelse jo sådan set frit for alle parter her i dette land, både mænd og kvinder.

Jeg tror, når vi kommer senere frem i debatten, så kan man se, at det vil komme til at dreje sig om, at det skal være kvindernes kamp. Jeg mener lige så godt, at det kan være mændenes kamp, for hvis vi skal have ligestilling, skal man debattere det på et fuldstændig lige grundlag.

(Kort bemærkning).

### Ingrid Rasmussen (S):

Til hr. Poul Nødgaard vil jeg gerne sige, at jeg håber, hr. Poul Nødgaard bemærkede, at jeg i min ordførertale ikke talte om kvindernes kamp eller mændenes kamp. Jeg sagde tværtimod, at det, betænkningen her lægger op til, er at vende det på hovedet. Vi skal ud af 1970'erne, for vi kæmper ikke på den måde, som hr. Poul Nødgaard åbenbart kan huske tilbage fra 1970'erne. Det, vi prøver på at sige i ligestillingsdebatten i dag, er, at begge køn skal inddrages i velfærdsudviklingen som helhed betragtet.

Med hensyn til et videnscenter så er det ikke det samme, som det Ligestillingsråd, der er i dag, hvor Ligestillingsrådet i dag jo netop er forankret tilbage i tiden. Videnscentret er et videnscenter som en selvejende institution, hvor debattørerne – dem, det nu måtte være – sidder og er med til at formulere det. Som en selvejende institution vil det jo netop være uafhængigt af det, hr. Poul Nødgaard åbenbart har det lidt skidt med, nemlig at vi som politikere herinde skal styre det hele. Det vil være uafhængigt af den politiske indflydelse.

Med hensyn til løngabet håber jeg, at hr. Poul Nødgaard alene i dag har hørt i Radioavisen,

hvordan løngabet stiger og nu også beviseligt for de meget veluddannede grupper; det er den tristeste nyhed, jeg har hørt meget længe.

**Pia Larsen (V):**

Da Venstre ordfører, fru Rikke Hvilshøj, ikke kan være her i dag, skal jeg fremføre Venstres synspunkter.

Først og fremmest vil Venstre selvfølgelig gerne takke for betænkningen. Udvalget har unægteligt lagt et pænt stykke arbejde i den gennem lang tid. Med den korte taletid er det dog ikke muligt at kommentere alle de aspekter og forslag, der er behandlet i betænkningen, så jeg skal blot koncentrere mig om nogle få hjørner.

Ligestilling er et af de områder, hvor vi i politik har lejlighed til ikke bare at diskutere konkrete tiltag, men også basale principper for, hvad staten skal blande sig i, og hvor langt den skal gå, når den gør det. Skal staten aktivt gå ind og skabe positive rettigheder og særbehandling for bestemte grupper af befolkningen, eller skal den begrænse sig til at skabe lige muligheder for begge køn? Det er et af de helt centrale spørgsmål i ligestillingsdebatten.

Med denne betænkning er der lagt op til, at staten skal være endog særdeles aktiv på ligestillingsområdet. Der foreslås ligefrem en decideret ligestillingsminister, og al lovgivning skal mainstreames. Det er det store skyts, som nu køres i stilling for at sikre ligestillingen. Men er det nu fornuftigt, og står det i forhold til omfanget af ligestillingsproblemerne?

I Venstre mener vi, at svaret på det spørgsmål er nej. Vores udgangspunkt er, at al lovgivning skal sikre lige muligheder for alle og hindre diskrimination. Hvis vi nu skal have en ligestillingsminister og et princip om mainstreaming, så ved vi vist alle, hvordan det vil gå. Der vil nemlig hurtigt opstå et pres for at generere nye love. En minister vil jo gerne retfærdiggøre sin eksistens, og det gøres sjældent bedre end ved at finde på nye love. Men der er ikke behov for masser af love på dette område. Der er behov for ligestilling i form af lige muligheder. Derfor er der heller ikke behov for en ligestillingsminister.

Betænkningen beskæftiger sig med ligestillingsproblematikken ud fra en særdeles ekspansiv indfaldsvinkel. Det står klart, når man læser betænkningen, at flertallet i udvalget gerne ser en kraftig forøgelse af aktiviteten på området. En af måderne, hvorpå det skal ske, er

som nævnt ved at oprette et ligestillingsministerium, men også ved at lave et selvstændigt klagenævn, som tager sig af ligestillingsspørgsmål.

Venstre kan ikke støtte et sådant klagenævn. Det er i dag muligt at få behandlet ligestillings-sager ved faglig voldgift eller ved de civile domstole. Når man nu har disse muligheder for at få en sag håndteret andet sted, så ser vi i Venstre ingen grund til, at man opretter et selvstændigt klageorgan. Det vil være at spilde ressourcer på ganske få sager. Ligestillingsudvalget konstaterer da også, at sagerne i videst muligt omfang skal behandles i det fagretlige system.

Forslaget om at sammenskrive love på ligestillingsområdet vil Venstre se positivt på. Med de mange tilføjelser om ligestillingsspørgsmål, som er kommet i diverse love siden ligestillingsloven, kan det være en god idé at få skabt overskuelighed i lovgivningen.

Hvad angår betænkningens helt grundlæggende betragtninger om kvinder i magtpositioner, har vi i Venstre svært ved at se de problemer, som betænkningen ser. Udvalget betragter det som en forudsætning for et velfungerende demokratisk samfund, at der er en ligelig fordeling af magt og indflydelse mellem mænd og kvinder, og derfor skal vi bevidst arbejde hen imod det. Men vi må konstatere, at der intet er til hinder for, at kvinder gør sig gældende på disse områder.

Det nævnes i betænkningen, at målsætningen om lige mange kvinder og mænd i de folkevalgte organer blot er et kvantitativt mål og ikke et kvalitativt mål. I Venstre er vi af den opfattelse, at når der er sikret lige muligheder, så må resten være et spørgsmål om kvalitet og kvalifikationer uden en kvantitativ målsætning om kønssammensætning.

Det gælder også for forskningsområdet, hvor udvalget foreslår positiv særbehandling af kvinder ved besættelse af stillinger og uddeling af forskningsmidler. Sådant en politik kan Venstre ikke støtte. Kvinder skal ikke opnå ansættelse, fordi de er kvinder, lige så lidt som mænd skal det, fordi de er mænd. Ikke mindst i forskerstillinger må kvalifikationerne være absolut øverste prioritet, og det kan kvinderne sagtens leve op til, især hvis det kvindelige rekrutteringspotentiale bliver større. Det er nok nærmere her, der bør sættes ind, hvis der skal flere kvinder i forskerstillinger.

Desværre baserer betænkningen sig i vid udstrækning på tankegods fra en hedengangen kvindekamp. Det kan ikke overraske, når man ser på udvalgets sammensætning. Men det er ikke desto mindre ærgerligt, at man næsten totalt negliger mændenes interesser.

Det er f.eks. velkendt for de fleste, at mænd er den svage part, når vi taler om forældremyndighedssager. Alligevel hopper udvalget let og elegant hen over den slags spørgsmål. Det er beklageligt. Ligeledes kan det undre, at mænd i dag absolut ingen ret har til at føre en faderskabssag, og at dette har overlevet ligestillingsdebatten i Danmark.

Afslutningsvis vil jeg sige, at det for Venstre er afgørende, at ligestillingsdebatten er en reel ligestillingsdebat og ikke en kvindepolitisk debat. Ligestilling skal være et spørgsmål om at sikre lige muligheder for mænd og kvinder.

Vi ønsker ikke, at ligestillingsdebatten skal være et spørgsmål om kvantitative mål, og den skal ikke overdimensioneres. Ligestillingsspørgsmålet skal her ved indgangen til det nye årtusind sættes i forhold til, at vi er nået langt de sidste 30 år, og at behovene for fokus på ligestilling derfor har ændret sig.

Med disse ord kan det vel ikke undre, at jeg må sige, at vi ikke kan støtte det af Socialdemokratiet fremsatte forslag til vedtagelse.

(Kort bemærkning).

**Ingrid Rasmussen (S):**

Jeg vil gerne sige tak til fru Pia Larsen for den ordførertale, der er fremlagt fra Venstre.

Jeg vil gerne spørge fru Pia Larsen overordnet og generelt og ikke på så mange pinde om, hvad årsagen er til, og hvad Venstre egentlig mener om det, jeg fremfører nu: at der er forskel på Venstres ligestillingsholdning, når vi har de store internationale ligestillingsdiskussioner og debatter med vedtagelser af vedtagelser og så i dag, hvor vi har den nationale debat.

Venstre støttede, og det var jeg meget glad for, den 24. februar 1999 forespørgslen vedrørende Kvindekommissionens diskussion om Beijing. Den havde vi her i Folketinget, og den er jeg udmærket klar over fru Pia Larsen ikke kender. Men der vedtog man med Venstres stemmer at fortsætte og intensivere arbejdet med at gennemføre »Platform for Action«, hvor man bl.a. taler om mainstreaming, som hele be-

grebet, når vi snakker ligestilling og implementering af ligestilling, jo dækker.

Hvad er årsagen til, at man godt fra Venstres side kan støtte, når det er internationale diskussioner og vi dér fremfører synspunkter fra dansk side, og ikke kan støtte, når det er den nationale danske diskussion?

(Kort bemærkning).

**Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):**

Jeg faldt såmænd over, at Venstres ordfører siger, at der gennem mainstreamingprincippet vil blive genereret flere love. Sådan forstår jeg ikke mainstreamingprincippet. Jeg forstår det sådan, at mainstreaming betyder, at der inden for hver lovgivning, der bliver lavet, normalt vil blive taget stilling til ligestillingsspørgsmål. Det vil sige, at mainstreaming ikke i sig selv genererer mere lovgivning på området.

Så vil jeg sige til Venstre om det her med, om der eksisterer et stort nok problem til, at staten skal gå ind og regulere på området, at jeg synes også, at det er et utrolig stort problem, at der ikke laves mere kønsopdelt statistik, end tilfældet er i øjeblikket. Jeg synes dog, at den statistik, der foreligger på området, kunne tyde på, at der var grund til, at man gik ind og undersøgte området nærmere. Derfor vil jeg opfordre Venstre til at støtte kommende forslag om, at der i højere grad bliver lavet forskning og statistik på området.

(Kort bemærkning).

**Tove Videbæk (KRF):**

Fru Pia Larsen taler om kvalitet og kvalifikation osv. i modsætning til kvantitet, men dér vil jeg gerne spørge fru Pia Larsen, om fru Pia Larsen mener, at det er, fordi kvinder generelt er dårligere kvalificeret end mænd, at de ikke får stillinger inden for f.eks. forskerverdenen?

Jeg mener, at det handler om, at kvinder ikke i samme grad tiltrækkes af de jobopslag, der er, og at det handler om, at der er en overrepræsentation af mænd f.eks. i ansættelsesudvalgene. Forskning om et kønnet arbejdspladskultur viser jo også, at de har det med at genskabe sig selv. Det skyldes uformelle normer og kvalifikationskrav, som medfører, at der primært ansættes folk, der ligner dem, der er ansat i forvejen. De udgør nemlig ikke nogen trussel, hverken personligt eller mod det eksisterende system.



(Kort bemærkning).

**Pia Larsen (V):**

Ja, det var næsten hele debatten på én gang, som skal besvares på et ganske kort øjeblik, så det kan jeg muligvis ikke nå.

Jeg vil starte med at sige til fru Ingrid Rasmussen, at jeg ikke ser noget modsætningsforhold i de holdninger, som Venstre har lagt for dagen i det internationale ligestillingsarbejde, og så det isolerede danske. Vi er jo netop nået ret langt med ligestillingen i Danmark i modsætning til mange andre lande. Der er mange lande, som vi ønsker at hjælpe til en større ligestilling, fordi det ligger langt mindre i deres kultur, end det gør i den danske. Så jeg ser ikke noget modsætningsforhold til det, der er vedtaget i Beijing. Det kender jeg godt, sådan helt uforberedt har jeg ikke været på denne her debat.

Jeg mener stadig væk, at vi simpelt hen ikke kan være bekendt over for hverken kvinder eller mænd at tale om andet end kvalitet og kvalifikationer. Kvantitet synes jeg slet ikke hører hjemme i en debat, når man skal besætte job, om det er i den offentlige sektor, eller om det er i forskerstillinger i den private sektor. Så jeg kan ikke se, at der skulle være noget galt i at omtale eller kræve kvalifikationer og kvalitet i arbejdet.

Så erkender jeg, at det er et problem, at der er mange kvinder, der ikke føler sig tiltrukket af at søge nogle bestemte stillinger, fordi det er en mandsdomineret verden. Men det er altså også under forandring, og det er ikke under forandring, fordi vi har vedtaget nogle ting her i Folketinget; det er under forandring, fordi samfundet uden for disse mure heldigvis ændrer sig løbende.

(Kort bemærkning).

**Lise Hækkerup (S):**

Jeg fornemmede, at en dyb form for konservatisme gennemsyrede fru Pia Larsens indlæg.

Og det er, som om forårets debat om de kvindelige forskere fuldstændig er gået hen over hovedet på Venstres repræsentant.

Det er, som om det, når man kræver flere kvindelige forskere, flere kvindelige professorer, for samfundets skyld, insinueres, at vi forlanger og vi ønsker B-forskere og forskere af ringere kvalitet. Det er jo ikke det, det drejer sig om, og det er jo i det hele taget ikke det, debatten i foråret har drejet sig om.

De dygtige kvinder er der, men af en eller anden besynderlig grund, når det gælder forskning, støder kvinderne på en usynlig glasvæg, et glasloft, kalder man det også. De dygtige kvinder er der, for det viser sig såmænd, at når kvinder søger forskerstillinger, når de endelig søger professorater, så får de dem såmænd også. Det er faktisk et bevis på, at kvinderne er der, men der foregår en eller anden form for barriere, som gør, at kvinderne ikke får de stillinger, som samfundet har krav på de får.

(Kort bemærkning).

**Elisabeth Arnold (RV):**

Jeg undrede mig også lidt over Venstres ordførtale, for det kunne næste virke, som om Venstre helt havde mistet interessen for det her område, og det er lidt i modstrid med det, vi oplever, når vi er sammen med Venstre på internationalt plan, men jeg håber ikke, det er rigtigt.

Der er et andet problem, jeg gerne vil rejse over for Venstres ordfører, og det er det, der ikke har med kvindernes stilling på arbejdsmarkedet at gøre, for der har vi, som fru Pia Larsen jo også rigtigt nævnte, faglige voldgifter, der kan tage sig af mange af de ting, og der er vi måske nået længere end så mange andre. Men der er dog et område, som er meget ligestillingstungt, om jeg så må sige, hvor Venstre måske burde vise en interesse, og det er fædretnes retsstilling i familierne. Det er et område, hvor der faktisk er et stort ligestillingsproblem, og hvis nu Venstre havde været interesseret i at få det opprioriteret, kunne de jo faktisk have foreslået en beskeden ændring i det forslag, der er fremsat herfra, som måske kunne have fået en større enighed.

Nu virker det, som om Venstre melder sig helt ud af ligestillingsarbejdet, og det synes jeg er meget beklageligt.

(Kort bemærkning).

**Ingrid Rasmussen (S):**

Fru Pia Larsen taler om kvalifikationer, og dermed håber jeg, at Venstres ordfører og jeg kan være enige om, at kvalifikationer for kvindelige jurister og læger og mandlige jurister og læger, som vi har hørt om i dag, generelt må være de samme for samme uddannelse. Det håber jeg at fru Pia Larsen er enig med mig i.

Vil fru Pia Larsen så gerne forklare mig, hvorfor det løngab for netop den veluddannede gruppe kvinder nu stiger. Det løngab, som vi

desværre har set igennem årtier der har været mellem ufaglærte kvinder og ufaglærte mænd, selv om de to parter har haft arbejde af samme værdi – dér har vi vidst, der har været en løn-gab – ser vi nu også for den veluddannede gruppe. Hvad er årsagen til det?

(Kort bemærkning).

**Pia Larsen (V):**

Jeg bemærkede, at fru Lise Hækkerup sagde, at de kvindelige forskere jo får stillingerne, når de søger. Ja, det har jeg også noteret mig ved flere lejligheder. Hvad er så egentlig problemet? Hvad er vores opgave her? For det, vi jo netop skal tage stilling til her, er, hvad vi herindefra skal tage af initiativer, så vidt jeg har forstået forespørgslen, og ikke, hvad der skal ske i samfundet.

Man skal også læse mine ord sådan, at det er et spørgsmål om, hvad vi skal holde fingrene fra, og hvad samfundet selv skal udvikle sig til, så udviklingen går vel, som den skal efterhånden.

Fru Elisabeth Arnold spurgte mig, hvad jeg mener om fædrenes retsstilling i familierne. Jeg nævnede netop i min tale, at det var et problem, og at vi ikke opfattede det, som om man i ligestillingsarbejdet lagde særlig meget vægt på det, hvor det stadig væk handler mere om kvindekampen end om fædrenes retsstilling i familien og andre steder.

Til fru Ingrid Rasmussen vil jeg bare sige, at så vidt jeg er orienteret, har vi stadig væk en lov, der kræver lige løn for lige arbejde, og den kan vel anvendes.

(Kort bemærkning).

**Tove Videbæk (KRF):**

Til fru Pia Larsen: Mener fru Pia Larsen, at kvalitet og kvalifikationer er noget, der altid kan skrives ind i et eksamensbevis eller i et omfattende CV?

Er fru Pia Larsen kendt med et Ringstedprojekt, hvor Ringsted Kommune har udarbejdet en pjece til alle ansøgere og ansættelsesudvalg om udformning af stillingsannoncer og måder at stille spørgsmål på til en samtale? Det sker nemlig for at gøre opmærksom på, at mænd og kvinder altså kommunikerer på forskellige måder i en samtale, og dermed kommunikerer mænd og kvinder også kvalitet og kvalifikationer på forskellig måde.

(Kort bemærkning).

**Margot Torp (S):**

Jeg vil gerne spørge fru Pia Larsen: Er det helt forbigået Deres opmærksomhed, at vi faktisk er saktet bagud i forhold til de øvrige nordiske lande? De har været langt, langt mere opmærksomme på, at man virkelig kunne udnytte mænds og kvinders ressourcer meget bedre, ikke mindst på baggrund af det, som den forrige taler lige sagde. Det er utrolig vigtigt, at vi ikke tænker gammeldags kvindekamp, men tænker: Det her handler om, at både mænds og kvinders ressourcer skal bruges fuldt ud.

**Formanden:**

Så er det fru Gitte Seeberg som ordfører.

**Gitte Seeberg (KF):**

Da den konservative ordfører fru Lene Espersen ikke har mulighed for at være til stede her i salen i dag, skal jeg på hendes vegne redegøre for det Konservative Folkepartis standpunkter.

Formålet med dagens forespørgsel er at diskutere det fremtidige ligestillingsarbejde set i lyset af den betænkning, der kom om emnet.

Allerførst vil vi gerne takke for muligheden for, at vi har denne debat. Vi mener, det er rigtigt at prøve at forholde sig til ligestillingen anno 1999. Vi må se i øjnene, at der skal ændringer til i ligestillingsarbejdet, hvis det skal give mening i dagens Danmark.

Betænkningen bærer desværre efter vores opfattelse meget præg af, at man tror, at store administrative ændringer er saliggørende for ligestillingsprocessen. Vi er ikke enige i dette.

I betænkningen arbejdes der med, at der skal være en ligestillingsminister med eget departement, at der etableres et videnscenter samt et debatforum, samt at der nedsættes et klagenævn, og alt dette tilbydes man til gengæld for, at Ligestillingsrådet nedlægges. Det Konservative Folkeparti er naturligvis tilfreds med, at Ligestillingsrådet nedlægges. Det har efter vores mening udspillet sin rolle.

Derimod synes vi, at det er relevant at tage debatten om, hvordan ligestilling kan få en mere naturlig placering i det politiske billede, sådan som mainstreaming lægger op til – at man f.eks. ikke bare laver nogle orlovsordninger, der trækker de lavest lønnede væk fra arbejdsmarkedet, uden at erkende, at dette trækker kvinderne fra arbejdsmarkedet tilbage til kødgyderne.

Det Konservative Folkeparti tror ikke, at vejen frem er, at der udpeges en decideret minister for ligestilling. Vi er bange for, at det vil ende med, at emnet bliver behandlet som et stedmoderligt barn, og at der ikke bliver gjort noget ud af det. Men det er som sagt også statsministerens beslutning i sidste instans at afgøre, hvor ligestillingen skal ligge, hvilket ministerium det skal ligge under, men vores opfattelse er i al fald, at det ligger bedst under statsministerens.

Forslaget om et videnscenter er vi positive over for. Det bør være en uafhængig institution, der kan indsamle viden og statistikker og agere som rådgiver. Selv om vi er enige i, at det er rigtigt at adskille klageadgang og f.eks. rådgivning, stiller vi os tvivlende over for oprettelsen af et decideret klagævn, idet der efter vores mening, ganske som et mindretal i betænkningen siger, i forvejen er rig mulighed ved de almindelige domstole og fagretlige systemer. Og vi har derfor svært ved at se fidusen i det. Der er ganske enkelt for få saglige sager at tage stilling til.

Ligeledes stiller vi os positivt over for forslaget om at sammenskrive ligestillingslovgivningen for at gøre det mere enkelt og overskueligt for den enkelte borger. Vi har dog nogle principielle betragtninger om betænkningen, som vi gerne vil have med: Den bærer i alt for høj grad præg af gammeldags kvindekampstankegang, hvor det generelle billede er, at man skal forbedre kvindelige lønmodtageres adgang til arbejdsmarkedet. Det er en alt for snæver og skævvridende indfaldsvinkel til ligestillingsdebatten.

Man har også glemt halvdelen af befolkningen, nemlig mændene, hvor jeg synes, at der er en bemærkelsesværdig mangel på interesse for mændenes ligestillingsproblemer, f.eks. omkring forældremyndighed og andre temaer, f.eks. spørgsmålet om enkepensionsbeskatning, hvor mændene fortsat diskrimineres.

Vi tager stærkt afstand fra tanken om positiv særbehandling, der uanset de pæne ord er diskriminering, hverken mere eller mindre. Ydermere finder vi det meget ydmygende at sætte kvinder i den position, f.eks. ved etableringen af en forskerstilling, at man skal have et mærkat på ryggen, der fortæller, at man er blevet ansat, fordi statistikken manglede kvinder inden for et bestemt fag.

Ligestilling handler ikke om, at der skal være en ligelig kønsrepræsentation inden for alle er-

hverv. Det handler om lige muligheder og lige løn, og hvis der inden for nogle fag er et overtal af det ene eller det andet køn udgør det efter Det Konservative Folkepartis opfattelse ikke et problem i sig selv.

Endelig savner vi fokus på den gruppe kvinder, der på mange måder er dårligt stillet i dag, nemlig de medhjælpende ægtefæller, der er frataget den ret, alle de lønmodtagende medsøstre har, for at kunne bruge mulighederne, der f.eks. er knyttet til det at være medlem af en arbejdsløshedskasse. Der er også stadig mangler på skatteområdet, og her burde der være langt større fokus.

Da vi ikke støtter alle elementerne i betænkningen, kan vi heller ikke støtte det fremsatte forslag til vedtagelse. Der er positive elementer i vedtagelsen, men da der ikke er et reelt behov for et klagævn og tankerne om et debatforum ikke behøver at være et offentligt anliggende, kan vi ikke støtte forslaget til vedtagelse.

(Kort bemærkning).

**Elisabeth Arnold (RV):**

Vi må konstatere, at Det Konservative Folkeparti har forladt sin tidligere så progressive holdning på ligestillingsområdet, men det er jo så en notering, vi må gøre os.

Jeg bemærkede mig, at Det Konservative Folkeparti var glad for, at Ligestillingsrådet blev nedlagt; man ønskede ikke et klageorgan, man mente ikke, der var behov for det, men man mente dog alligevel, at det var i orden at have et videnscenter, hvor folk kunne få rådgivning.

Når så fru Gitte Seeberg nævner, at fædres retsstilling faktisk er et af de største ligestillingsproblemer, vi har herhjemme, hvad hjælper det så, at man nedlægger de organer, der skal tage sig af de eventuelle klager og de problemer, som de fædre kommer med? Hvad i alverden vil Det Konservative Folkeparti gøre ved disse fædres dårlige retsstilling? Må vi se nogle initiativer fra Det Konservative Folkepartis side, som kan rette op på det her, i stedet for blot at stemme de ting ned, som vi andre foreslår skal rette op på de ligestillingskævheder, der er i samfundet.

(Kort bemærkning).

**Gitte Seeberg (KF):**

Som det fremgik i indledningen af min ordførertale, er jeg ikke ligestillingsordfører, og derfor vil jeg afholde mig fra at gå ind i detaljer

med de spørgsmål, som fru Elisabeth Arnold stillede. Men jeg vil dog sige, at Det Konservative Folkeparti selvfølgelig vil være parat til at være med til at lave lovgivningen om for så vidt angår det familieretlige område. Der er store problemer, som vi mener der bør tages fat på, både med hensyn til forældremyndighed, samværsret og andet.

(Kort bemærkning).

**Elisabeth Arnold (RV):**

Ja, jeg er jo ked af at sige det, men det demonstrerer jo lidt om Det Konservative Folkepartis prioritering af dette emne, at man ikke lader ligestillingsordføreren holde talen. Jeg kender fru Gitte Seeberg som en meget, meget dygtig skatteordfører, også en dygtig ordfører på andre områder, men jeg synes stadig væk, det er lidt mærkværdigt, at man fastholder, at der er meget store problemer på det familieretlige område, men at man så derefter nedlægger Ligeretsudvalget og et tilhørende klageorgan.

**Formanden:**

Fru Christine Antorini som ordfører.

**Christine Antorini (SF):**

Det er jo på baggrund af et SF-initiativ i 1995, at et udvalg vedrørende det fremtidige ligestillingsarbejde blev nedsat.

Vi synes, det er et godt og solidt stykke arbejde, som udvalget har leveret til Folketinget. Det er et godt udgangspunkt for beslutninger, der kan styrke det ligestillingsarbejde, som måske ikke har det alt for godt i øjeblikket.

Hvis vi ser på de øvrige nordiske lande – og det er der også andre ordførere der har været inde på – så bruger vi i Danmark ikke særlig mange ressourcer på ligestillingsarbejdet, og vi giver heller ikke området den politiske bevågenhed, som det vitterligt har fortjent.

Vi har også bildt os selv ind, at vi er helt på forkant, hvis vi sammenligner os med de andre lande i Europa, men både i forhold til ligeløn og ligebehandling kan vi være glade for, at EF-direktivet har tvunget Danmark til at følge trop med skrappere lovgivning.

Nu hvor Sverige og Finland er kommet med i EU, har de også overtaget førerskabet. For eksempel har den svenske ligestillingsminister nu taget initiativ til at etablere et såkaldt European Gender Institute.

Ligestillingsarbejdet har også været temmelig usynligt i den offentlige debat herhjemme, og

det er faktisk underligt, når man ved, hvor meget spørgsmål som forholdet mellem mænd og kvinder, singler, moderskab, faderrolle, karriereliv, familieliv og livskvalitet i hverdagen ellers er diskussioner, som vi med jævne mellemrum kan se rase i debatspalterne i aviserne. Lige så snart man spørger især de unge, om de er interesserede i ligestillingspolitik, synes de, det er helt uinteressant, men det betyder jo ikke, at ligestillingsproblemet har overlevet sig selv. Debatten skal bare flyttes over i det hverdagsliv, som vi jo heldigvis alle sammen har et engageret forhold til.

SF bakker en række af de konkrete forslag op, som er resultatet af udvalgets arbejde. Jeg vil i den forbindelse nævne, at vi har fremsat en ligestillingspakke på tre forslag, som også er indeholdt i nogle af udvalgets anbefalinger. Det drejer sig om muligheden for fleksibel børnepassningsorlov for at fremme mænds brug af orlov, muligheden for at anvende positiv særbehandling på virksomheder og i institutioner uden dispensation, hvis det ene køn ikke er repræsenteret med mere end 15 pct., og muligheden for lige pension for mænd og kvinder. Her er det rigtigt, at der er sket forbedringer, men der mangler f.eks. stadig pensionsindbetalinger, mens man er på barsel- eller forældreorlov. Under alle omstændigheder er der masser af gode forslag, som alle partierne kan tage fat på, i udvalgets anbefalinger, hvis man virkelig mener noget med ligestilling.

Udvalget har også fremlagt forslag til ligestillingens fremtidige organisering. Jeg må sige, at udvalgets anbefalinger bærer en anelse præg af, at der har været involveret mange forskellige organisationsrepræsentanter; de har i hvert fald sørget for, at de alle sammen også er repræsenteret i de organer, der skal nedsættes. Men jeg tror, at hvis vi vil have revitaliseret ligestillingsarbejdet, er det meget vigtigt og nødvendigt at skabe nogle slagkraftige, engagerede og også gerne kontroversielle fora, som ikke bliver låst fast i enten konsensusløsninger eller – hvad der næsten er værre – i ikkeløsninger, fordi organisationsrepræsentanterne holder hinanden i skak. Desværre har Ligestillingsrådets arbejde været præget af disse konflikter, og SF vil derfor varmt støtte udvalgets flertalsindstilling om at nedsætte et særligt klagenævn.

Fremtidens ligestillingsarbejde skal organiseres uafhængigt af den siddende regering, og det vil sige, at det ikke bør være en politiker, der tegner ligestillingsområdet, men i stedet en

kombination af en engageret ligestillingsminister og et uafhængigt ligestillingsorgan. SF støtter derfor ideen om at oprette et ligestillingsministerembede med et ligestillingsdepartement under sig. Det kunne være statsministeren, hvis han reelt vil prioritere området højt, eller det kunne være social-, økonomi- eller justitsministeren. Den eneste minister, som SF ikke synes det er en god idé at placere ligestillingsansvar hos, er arbejdsministeren – ikke fordi vi har noget imod hr. Ove Hygum, for han er vældig god, men fordi Arbejdsministeriet under alle omstændigheder kun beskæftiger sig med ligestilling ud fra en arbejdsmarkedsmæssig synsvinkel. Ved at placere ligestillingssagen i et andet ministerium er der større chance for, at der også bliver sat fokus på de øvrige og lige så vigtige ligestillingstemaer, f.eks. på familieområdet.

Vi mener også, der bør nedsættes et ligestillingsudvalg i Folketinget, så sagen får den fokus, der er brug for herinde, og vi støtter et videncenter, hvor Kvininfo fortsætter som selvstændigt forskningsbibliotek. Bestyrelsen for videncentret skal dog drives professionelt og handlekraftigt, uafhængigt af organisationsinteresser, og det skal derfor drives af en lille bestyrelse på f.eks. fem personer, som udpeges af ligestillingsministeren. Det er det eneste punkt, hvor SF ikke er enig i forslaget til vedtagelse, som vi ellers synes er rigtig fornuftigt.

SF støtter også, at der bliver etableret et debatforum; men for at sikre, at formanden for dette forum ikke bliver låst fast af de mange organisationsinteresser, bør vedkommende udpeges af ligestillingsministeren og ikke komme fra debatforums midte. Endelig bør de 5-10 resourcepersoner også udpeges af ligestillingsministeren i stedet for, som det foreslås, at debatforum skal være et selvsupplerende organ, som vi ikke tror kan være med til at løse konflikter. Tværtimod mener vi, at kombinationen af den stærke, engagerede ligestillingsminister og et debatforum, hvor man udpeger en formand, som vil noget på ligestillingsområdet, rent faktisk giver den nødvendige styrke.

#### **Poul Nødgaard (DF):**

Først en tak til statsministeren for det fine indlæg, han holdt. Det var næsten synd, han blev afbrudt midt i det, men sådan er det, når man ikke har styr på minutterne. Det problem kender vi andre også, når vi står her på talerstolen.

Jeg vil sige, at det er et kæmpearbejde, der ligger bag udarbejdelsen af betænkningen om den fremtidige ligestilling og dets organisering; men man må også sige, at det kommissorium, der er blevet udarbejdet, er så bredt formuleret, at der i realiteten har været mulighed for at få en kæmpestor frihed til at udarbejde den betænkning, som nu har været små 3 år undervejs. Jeg kan se, at statsministeren satte arbejdet i gang den 1. april 1996.

Ved flere lejligheder har vi her i Folketinget debatteret ligestilling, bl.a. i forbindelse med kvindekonferencen i Beijing. Vi synes også i Dansk Folkeparti, det er helt i orden, at man tager sådanne ligestillingsdebatter; men udgangspunktet i dag, må man desværre sige, har jo for de fleste partiers vedkommende været, at det er kvindernes rettigheder, det drejer sig om. Lad mig give som et konkret eksempel, at det faktisk er ene kvinder, der er ordførere for partierne i dag, og det tror jeg bestemt ikke er nogen tilfældighed. Det er såmænd mærkeligt, at statsministeren ikke har valgt at sende sin vicestatsminister, for så havde der jo været endnu flere kvinder til stede her i salen.

Efter vores opfattelse må det være sådan, at folk skal sættes på de rigtige poster. Når regeringen f.eks. har syv kvindelige ministre ud af 20, så kunne det vel i realiteten lige så godt have været omvendt, så der havde været 13 kvinder og syv mænd, for jeg går da ud fra, at den til enhver tid siddende statsminister vil vælge det hold, der er stærkest til at føre regeringens politik, og sådan er det også ude i virksomhederne og andre steder. Man kunne give en lang række eksempler på det.

Der er også en anden ting, som skal fremhæves, og det er, at der ligesom skal være lige mange af hver slags stort set alle steder. Men der er dog trods alt stadig en lang række typiske kvindejob og en lang række mandejob. Jeg kan bare nævne, at jeg ikke har set ret mange kvinder, der er jord- og betonarbejdere.

Jeg sagde tidligere i en kort bemærkning, at vi synes, nedlæggelse af Ligestillingsrådet er en god idé, og jeg vil gentage her, at jeg derimod synes, det er en mindre god idé, at man vil oparbejde en ny institution, selv om den får en selvstændig bestyrelse. Spørgsmålet er egentlig også, om hele ligestillingsarbejdet ikke kører ganske godt ude i amterne og kommunerne og også inden for statens område, så hvorfor skal der være en sådan overordnet instans, der ligesom skal styre hele foretagendet? Jeg kunne

også godt tænke mig at få at vide, om statsministeren eller andre kunne beskrive, hvad der er den økonomiske konsekvens af at nedlægge Ligestillingsrådet og oprette et nyt videncenter; det kunne da være ret spændende at få at vide.

Det forslag til vedtagelse, der er fremsat i dag, kan vi ikke støtte i Dansk Folkeparti, og det vil nok ikke være overraskende ud fra det, jeg har sagt. Vi vil hellere koncentrere vore kræfter om noget andet.

Det er meget glædeligt, at arbejdsministeren er kommet tilbage til salen, for vi mener, at på hele dette område skulle man måske beskæftige sig meget mere med arbejdsmiljøet, både i relation til mænd og kvinder. Jeg synes, det er tæt på at være en katastrofe, at der i hvert fald enkelte steder stadig findes forhold, som gør, at folk bliver både fysisk og psykisk nedslidte. Det synes jeg er en sag, vi vældig godt kunne give os til at diskutere, og jeg synes, den burde presse sig betydelig mere på end en debat om ligestilling i et land som Danmark, hvor man må erkende, at vi er kommet utrolig vidt på ligestillingsområdet, og hvor jeg egentlig tror, alle vil skrive under på, at det må være sådan, at man ansætter de rigtige folk på de rigtige poster.

Kristeligt Folkepartis ordfører, fru Tove Videbæk, var inde på forholdene i Ringsted. Der kommer jeg tilfældigvis fra, og det er helt korrekt, at her har vi et ligestillingsudvalg med en meget aktiv SF'er i spidsen, og det skal han ikke lastes for, for han gør et stort stykke arbejde, men det er dog stadig sådan, at den pågældende SF'er, der sidder i kommunens økonomiudvalg, hvor jeg også selv sidder, konsekvent går efter, at vi til alle stillinger, som skal besættes, naturligvis vægter kvalifikationer, og at det er ud fra kvalifikationerne, vi ansætter folk.

Så vil jeg slutte med at komme ind på en enkelt ting, der har været fremme i debatten, men som vi nok ikke kan nå at runde af i dag, og det er mændenes rolle i forbindelse med skilsmisser. Hvis vi vil have lidt ligevægt i vægtskålen, synes jeg nok, man ser mange eksempler – jeg ser det også selv som kommunalpolitiker – på mange tragiske skæbner, hvor jeg synes, at mænd får en for ublid behandling i forbindelse med en skilsmisse, specielt i relation til børnenes placering osv. Her er der stadig et langt stykke vej at gå. Pressen beskriver også med jævne mellemrum meget kedelige episoder.

Jeg synes, jeg må sige det nu, selv om der er mange kvinder til stede i salen: Efter min me-

ning har en del kvinder en lidt hysterisk indstilling til hele samkvemsproblematikken. Nu kommer jeg måske langt ud over debatmenet, men jeg synes, jeg vil nævne det, for det er noget, der ligger mig på sinde. Hvis vi skal tale ligestilling, må det være ligestilling på alle fronter.

(Kort bemærkning).

**Arbejdsministeren (Ove Hygum):**

Jeg vil benytte lejligheden til at kvittere for, at hr. Poul Nødgaard inddrog spørgsmålet om det fysiske og psykiske arbejdsmiljø i diskussionen; men jeg har bare lidt svært ved at få det til at hænge sammen med, at Dansk Folkeparti mig bekendt inden for det seneste halve år, hvor et beslutningsforslag om at afregulere hele arbejdsmiljøområdet har været til diskussion her i Folketingssalen, har støttet det synspunkt, at der er alt for mange regler på området.

(Kort bemærkning).

**Christine Antorini (SF):**

Jeg vil gerne spørge hr. Poul Nødgaard, om det ikke er bekymrende, at det rent faktisk er flest kvinder, som på grund af de ufaglærte job bliver udsat for nedslidning; om det ikke bekymrer, at arbejdsledigheden er større blandt kvinder end blandt mænd; om det ikke er bekymrende, at kvinder får lavere løn end mænd; og om det ikke er bekymrende, at den udvikling der sker på ældreområdet, betyder, at det er kvinderne, som bliver fremtidens tabere, når det gælder pensionsudbetalingerne. Er det ikke et problem, at der er kønsskel på alle disse helt centrale velfærdsområder? Eller er det bare kvindernes egen skyld, at det tilfældigvis ser sådan ud?

(Kort bemærkning).

**Elisabeth Arnold (RV):**

Hr. Poul Nødgaard mente, at det vistnok gik meget godt med ligestillingsarbejdet rundt omkring i amter og kommuner. Ja, nogle steder gør det da; der er måske 20-30 kommuner i landet, hvor der er et aktivt ligestillingsarbejde, men der er altså over 200 kommuner, hvor det ikke er tilfældet. Og hvis vi skal have det ligestillingsarbejde, som hr. Poul Nødgaard er så glad for, og som fungerer så godt i Ringsted Kommune, skal vi da sende nogle overordnede signaler herindefra, som siger, at vi ønsker, der skal være et aktivt ligestillingsarbejde rundt omkring i kommunerne. Det kommer ikke af sig selv, det kommer først, hvis vi herinde tager

et ansvar og siger, at vi ønsker, at sådan og sådan skal kommunerne opføre sig. Det er udmærket, at det går godt i Ringsted, men det gør det desværre ikke alle steder.

(Kort bemærkning).

**Poul Nødgaard (DF):**

Jeg vil godt sige til arbejdsministeren, at jeg kan ikke præcis vide, hvad vores ordfører på området har sagt. Men hvis der er mange regler, taler vi hele tiden om regelforenklinger, så jeg går ud fra, at selv arbejdsministeren også er indstillet på, at der skal være så få regler som muligt på arbejdsmiljøområdet, men at det til gengæld skal være regler, som sikrer den enkelte mod nedslidning.

SF's ordfører var inde på, at kvinder får lavere løn. Det er da helt rigtigt, at det finder sted, men vi har jo et fagretligt system her i landet, der forhandler lønninger på alle områder cirka hvert andet år, og Folketinget kan jo som sådan ikke blande sig i, hvordan lønniveauet er inden for de forskellige arbejdsområder.

Så var der den radikale ordfører inde på, at det kun er noget i retning af 20-30 kommuner, der har gjort noget ved det her. Jeg kender ikke det nøjagtige tal, men jeg ved, hvad min egen kommune har gjort, og når vi her fra huset taler med de kommunale organisationer, var det vel en idé at tale med Kommunernes Landsforening og eventuelt også Amtsrådsforeningen om, at hvis der er noget, der ikke kører helt, som det skal, ude omkring med hensyn til ligestillingen, får man det sat på plads. Vi mødes jo gentagne gange om året, og jeg går ud fra, at det kunne skrives ned, og at man kunne forhandle sig til rette om det.

I Dansk Folkeparti er vi ikke negative over for ligestillingsarbejdet, men vi synes bare, man skal passe på, at det ikke kommer op i et lidt for hysterisk plan, og jeg er heller ikke blevet modsagt i, at når alle partierne i dag har kvindelige ordførere – bortset fra Fremskridtspartiet, som ikke har nogen kvinde at sætte på i øjeblikket – er det, fordi det er kvindernes kamp mod mændene, man lægger op til, og ikke nogen tilfældighed.

(Kort bemærkning).

**Ingrid Rasmussen (S):**

Jeg håber, jeg har forstået det ret. Hr. Poul Nødgaard er viceborgmester i Ringsted Kommune for Dansk Folkeparti, og jeg vil gerne spørge hr. Poul Nødgaard – når han nu

synes, Ringstedprojektet er så fortræffeligt – om vi kan finde noget i annalerne om, at hr. Poul Nødgaard har stemt for at lave dette Ringstedprojekt sammen med Ligestillingsrådet.

(Kort bemærkning).

**Karen J. Klint (S):**

Jeg vil gerne spørge hr. Nødgaard, hvad han mener med et hysterisk plan.

(Kort bemærkning).

**Poul Nødgaard (DF):**

Det kan gøres ganske kort. Det projekt, der køber i Ringsted, er et mainstreamprojekt, og det har vi været enige om at sætte i gang.

Jeg har ikke noget imod ligestillingsarbejde; jeg er bare imod, at det køres op på et plan, hvor jeg ikke synes det hører hjemme. Nu er det en meget afdæmpet debat her i dag, men jeg ved godt, hvad hele baggrunden er for dette foretagende.

**Yvonne Herløv Andersen (CD):**

Vi fik ikke noget svar på, hvad et hysterisk plan er; det havde ellers været interessant.

Jeg vil sige, at for Centrum-Demokraterne er forespørgselsdebatten en naturlig opfølgning på betænkningen og et middel til at fastholde opmærksomheden på det meget vigtige arbejde, der foregår på ligestillingsområdet. Vi er af den grund også meget tilfredse med de forhandlinger, som har været ført om det forslag til vedtagelse, som nu er fremsat. Forslaget er trods sin korte form, det skal det jo være herinde, meget omfattende – og kompakt, vil jeg sige – og peger fremad mod en ny samarbejdsmodel for fjernelse af de barrierer, der stadig findes for fuld ligestilling af mænd og kvinder. Vi mangler stadig at få integreret ligestilling i de offentlige arbejdspladser forvaltninger. Spørgsmålet om ligestilling skal jo tænkes ind på alle niveauer og i alle beslutninger i tilrettelæggelsen af det daglige arbejde.

Der er jo stadig væk ikke lige løn for lige arbejde, og så kom jeg til at tænke på nu her med det statistiske materiale, der er i årsberetningen fra Ligestillingsrådet, at det er jo sådan set historisk. Det er, som om det følger kvinderne som en forbandelse. Mor var herreskrædder og fik mindre end sine mandlige kollegaer. Jeg har været telefonmonitrice og fik mindre end mine mandlige kollegaer. Min datter får mindre end sine mandlige kollegaer. Så tænker jeg på, om

det bare er noget, der følger kvinderne som en forbandelse.

Så har det i debatten været sagt på en måde, som om det, der foregår herinde, er afskåret fra det udenfor. Det har været nævnt af to ordførere, som om de klarer det udenfor. Nej, det gør de ikke. De har så travlt med dagen og det at være, at der skal flyttes noget på det også fra Folketingets side. Der skal vises en vilje til at gøre det anderledes. Derfor er det så væsentligt.

I dag er det jo sådan, at det er kvinderne, der tager orlov, og det er kvinderne, der har barns første sygedag, fordi kvinden stadig er den, hvis løn i et parforhold bedst kan undværes, og ikke mindst hos småbørnsfamilierne er det en hæmsko for lige muligheder for karriere.

Den tidligere kulturminister Jytte Hilden er en af de kvinder, som mest kontant har markeret sig, når det gælder om at få kvinder ind i beslutningsprocesserne, for når hun fik forelagt forslag til ledere i høje stillinger, var det for hende en forudsætning, at der blandt forslagene var lige så mange kvinder som mænd. Så konsekvent kan det være vanskeligt at gennemføre det i alle situationer, men så må der på den enkelte arbejdsplads etableres regler, der sikrer det. Det skal gøres i samarbejdsudvalgene, det skal gøres på ledelsesplan, og det skal gøres på en måde, så arbejdspladsens netværk kommer til at omfatte begge køn. Det gør det langt fra i dag.

Det er også væsentligt, at der til stadighed forskes på området, så vi på basis af reel viden kan tilrettelægge det fremtidige arbejde, og her er et videncenter for ligestilling en nødvendig nyskabelse for at samle, formidle og skabe debat om fremtidens ligestillingsspørgsmål.

Endelig er der i forslaget til vedtagelse spørgsmålet om at etablere et klagenævn til at træffe afgørelser i sager om kønsdiskrimination. Det er vel nok det mest nyskabende. Det er tanken at etablere det foreløbig i en forsøgsperiode på 2 år for senere at kunne evaluere resultaterne af klagenævnets arbejde. Nyskabelsen skal jo ses i lyset af, at de kan træffe endelige administrative beslutninger, og det vil vi fra CD's side følge med interesse.

Vi kan anbefale at stemme for vedtagelsen.

#### Elisabeth Arnold (RV):

Den længe ventede betænkning, som omhandler det fremtidige ligestillingsarbejde, kan nu gøre, at vi endelig kan komme videre. I al den tid, vi har ventet på betænkningen, har det væ-

ret lidt svært at beslutte, hvordan den fremtidige struktur for ligestillingsarbejdet skal være, og Ligestillingsrådets arbejde har i nogen grad været underdrejet i den periode, fordi man simpelt hen hele tiden har vidst, at der lå en betænkning og ventede. Så derfor er det godt, at den endelig er kommet efter lang tids forberedelse.

Det mest markante forslag fra rapporten er nedlæggelse af Ligestillingsrådet. Med lidt beklagelse må man sige, at det er åbenbart noget af det, der skal til, når man skal ryste bunken en gang imellem og finde nye strukturer at fremføre ligestillingsarbejdet i. Fra Det Radikale Venstres side vil jeg blot udstøde et beklagende suk og sige: O.k., det var så Ligestillingsrådet, og vi skal begrave det i omsorg og med venlighed og sige, at det har gjort et godt og et stort stykke arbejde og har været dagsordenssættende. Det har virkelig været godt, men vi skal måske lave det på en anden måde i fremtiden. Det synes jeg ikke vi skal være bange for at tage fat på.

Arbejdet med ligestilling skal naturligvis fortsætte uanset det gode arbejde, som er udført hidtil. Det Radikale Venstre går ind for, at der etableres et videncenter, og vi er også indstillet på at etablere en eller anden form for debatforum i forbindelse med dette videncenter. Præcis hvordan videncenteret og debatforum skal opbygges synes jeg, vi skal diskutere i detaljer på et andet tidspunkt, men princippet om, at vi har et videncenter, som simpelt hen er opsamlende på hele dette område, er vi meget indstillet på. Vi vil også meget gerne have den del af familielivet, der vedrører ligestillingen i familielivet, med ind i dette videncenter. Og debatforum, som er knyttet til dette videncenter, er vi også meget interesseret i at få etableret på en eller anden måde.

Klagenævnet er vi tilhængere af. Vi synes, det er en forsigtig start, der er taget i forslaget til vedtagelse med den 2-års-forsøgsperiode, men det vil vi være meget indstillet på at følge intenst og også opfatte det som en udstrakt hånd til de mange kvinder, som ikke rigtig ved, hvor de skal gå hen med deres frustrationer over den diskrimination, de bliver udsat for i dagligdagen. Vi tror, det er nødvendigt, at der er et eller andet sted, man kan gå hen med sine klager og med sine frustrationer.

Ligestillingsrådet viste jo sin berettigelse også på det område. Selv om det ikke kunne dømmes i tvister, så kunne det dog hænge firmaer ud.



Det kunne påpege skævheder og kunne sige: Her er der noget, hvor firmaer eller arbejdspladser eller institutioner handler forkert med de ansatte. Det er vigtigt, at man har et eller andet sted, hvor den slags ting kan blive behandlet. Det er en forsigtig start, men vi støtter den under alle omstændigheder.

Så er der begrebet ligestillingsminister. Det er også foreslået, at der skal være en egentlig ligestillingsminister, og at dette ministerium skal ligge under Statsministeriet.

Jeg synes, det var en flot og en stærk og en klar tale, statsministeren havde som besvarelse i denne her debat, og jeg er næsten tilbøjelig til at sige, at så kan han godt for min skyld få lov at beholde ligestillingsområdet lidt endnu, men ellers ville jeg mene, at ligestillingsområdet faktisk burde ligge hos den minister i regeringen, der brændte mest for ligestillingsområdet.

Der kunne være noget musik i at sige, at ligestillingsminister skal være en af de ministre, som har det på rygmarven, som har det på instinkterne at sige: Her skal vi sætte ind. Her er en sag, hvor vi må reagere, for her skal der sættes noget på dagsordenen. Det er vigtigt, at det er en minister, som virkelig føler meget varmt for det her område.

Jeg kan høre på statsministeren, at det gør han også, men han har jo en masse andre ting, han også skal ordne, en frygtelig masse andre ting: hele verden og hele det internationale og hele samfundet. Så jeg synes egentlig, man skulle frigøre statsministeren for den tunge pligt også at beskæftige sig med ligestilling, og så kunne vi lade ligestillingsområdet følge den minister, som havde mest fokus på det i sin fortid og i sin natur.

Ganske kort vil jeg blot sige om indholdet af det kommende ligestillingsarbejde, at det er vigtigt, som statsministeren sagde, at man betragter det som en værdighedskamp. Begge køn skal have rettigheder. Begge køn skal have rettigheder på arbejdsmarkedet, og begge køn skal have rettigheder i familien. Statistikken taler sit tydelige, sørgelige sprog.

Danske kvinder har en sygdomsfrekvens og en sundhedstilstand, som er betydelig værre end vore medsøstres i andre lande. De har et andet uddannelsesmønster. Til gengæld er der også nogle utrolig dårlige statistikker for mændene, der viser, at kriminalitet og alkoholisme er meget udbredt hos mændene. Der er kvinderne heldigvis overhovedet ikke med. Så der

er mange områder i statistikken, hvor vi kan se, at vores liv er så utrolig forskellige.

Nogle har sagt her i dag i løbet af debatten, at det går jo så godt i Danmark, vi er kommet så langt, og jeg er temmelig rystet over, at Venstre og De Konservative kan være så sorgløse med hensyn til, hvordan det vil gå i fremtiden med ligestillingen. Jamen det går da udmærket, hvis vi sammenligner os med visse andre udvalgte lande, hvor det går betydelig værre. Så kan vi jo altid få det til at se ud, som om det går godt i Danmark.

Jeg har en lille niece, eller en stor niece er hun efterhånden, i Schweiz, som ville have været utrolig glad, hvis hun kunne få SU, så hun kunne få en uddannelse, samtidig med at hun havde børn, og som ville være utrolig glad, hvis hun kunne få noget børnepasning til sine børn, så hun kunne passe sin uddannelse, som hun nu ikke kan få, fordi der hverken er SU eller børnepasningsmuligheder for hende. Hun ville ønske, at der var vilkår i Schweiz, som der er i Danmark.

Det Radikale Venstre støtter det fremsatte forslag til vedtagelse.

#### **Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):**

Så vil jeg lige kort fortsætte i det radikale spor. Det er rigtigt, at de har det meget værre andre steder i verden, end vi har det her, men for at give et eksempel på, at det stadig væk er slemt her, så er det sådan, at hvis man er på SU og får børn, så får man ret til at tjene flere penge ved siden af. Folk, der har børn, ved godt, at det måske ikke lige er ekstra arbejdstid, man har brug for, når man går på barselorlov. Så der kan gøres meget endnu.

Jeg vil sige, at i ligestillingsarbejdet er der behov for, at vi arbejder på alle planer af samfundslivet. Nu tager jeg fat i det her mainstreamingbegreb, og det er fuldstændig komplet uforståeligt for alle andre end folk, der har diskuteret det her til daglig. Ikke desto mindre er principperne bag begrebet faktisk meget centrale i den debat, fordi mainstreamingens fornemste opgave er at få ligestillingsarbejdet indopereret i alle tænkelige sammenhænge, altså såvel kommunalt og amtsligt som statsligt, alle beslutninger, der bliver taget rundtomkring. Måske skulle man kalde det kønsintegration. Så kunne det være, folk forstod, hvad vi snakkede om.

Men under alle omstændigheder kan det her mainstreambegreb også godt blive en sove-

pude, hvis der ikke bliver sat de nødvendige ressourcer af til det, fordi det så ser ud, som om man har fået vedtaget en masse gode principper for, hvordan tingene skal være, men at de så ikke bliver udført i virkelighedens verden. Så det vil jeg meget opfordre til.

Man kan så overveje, hvorvidt det her klagenævn også skal kunne varetage andre diskriminationssager end de kønsmæssige, eksempelvis etnisk diskrimination eller aldersmæssig diskrimination. Et klagenævn, som udelukkende tager sig af kønsmæssige sager, vil være af forholdsvis begrænset omfang og ville blive beriget, tror jeg, af forskellige former for diskriminationssager, hvor forskelligartet ekspertise naturligvis skal tage sig af forskelligartede sager. Jeg tror, at det både på kort og længere sigt vil give større juridisk gennemslagskraft for det her klagenævn.

På den anden side risikerer man jo, som det bliver fremført, at kvindespørgsmålet – eller ligestillingsspørgsmålet, om man vil – drukner, hvis man slår alle diskriminationssagerne sammen ét sted. Men jeg synes, det er værd at kigge på det spørgsmål i løbet af den 2-årige prøveperiode, der er lagt op til i forslaget.

Der har så også været en masse snak om, hvilken ressource det ville være bedst at placere en ligestillingsminister under. Det er selvfølgelig i sidste ende op til statsministeren, men jeg vil som SF sige, at vi synes, det er problematisk, hvis det fast ligger under Arbejdsministeriet, fordi man ville kunne frygte, at de dele af kønsproblematikken, som bør ligge i et ministerium, i stedet for bliver lagt ud til arbejdsmarkedets parter, og at fokus generelt vil være for snævert på arbejdsmarkedsspørgsmål.

Når jeg siger, at jeg ikke mener, det bør ligge der fast, er det ikke, fordi jeg mener, at der er noget som helst i vejen for, at det ligger der i perioder, for ærlig talt tror jeg, at man vil gøre ligestillingsarbejdet den allerstørste tjeneste ved at placere det hos den minister, der brænder for det, som tidligere ordførere også har været inde på.

I Enhedslisten mener vi ligesom i SF, at det var en god idé at overveje, om man ud over de tiltag, der ligger på bordet her, skulle begynde at diskutere, hvorvidt det ville være muligt at få et udvalg under Folketinget, der beskæftiger sig med ligestillingsarbejdet, for at få det opprioriteret.

Om det her videncenter og debatforum vil jeg sige, at det er helt essentielt for det fremti-

dige ligestillingsarbejde, fordi vi i Danmark har stor ekspertise på ligestillingsområdet, men at vi er for dårlige til, at den ekspertise bliver brugt i de relevante institutioner og organer. Man kan så håbe, at der åbnes mulighed for, at det her videncenter og debatforum ud over at generere mere viden også vil blive brugt i den virkelige verden.

Så vil jeg lige til slut sige til statsministeren, der var inde på det internationale område og talte om, at Europa skal fungere som »social leadership« i forhold til ligestillingsspørgsmålet internationalt:

Som de fleste her i salen er klar over og erkender, er det, der rammer kvinder allerhårdst, fattigdom og stramme økonomiske budgetter, så hvis statsministeren og det øvrige Folketing mener, at det skal være Europas rolle at være »social leadership« på det her område, synes jeg, man bør tage med i europæiske sammenhænge, at så længe der er en nettooverførsel af ressourcer fra u- til ilande, og så længe strukturtilpasningsprogrammerne med alt for stramme og urimelige økonomiske krav besluttes af den rige verden til brug i den tredje verden, så længe vil fremme af ligestillingen i den tredje verden forblive ved snakken.

#### **Christian Jensen (FP):**

Det er vel lige ved, at man kan frygte, at der snart er kørt på det her emne så mange gange, at det netop virker mod hensigten, nemlig giver modvilje for ligestillingssagen i stedet for velvilje. Der er i dag en velvilje, som helt klart er positiv, både hos arbejdsgivere og arbejdstagere, en velvilje, som på helt naturlig vis fungerer allerede i dag og for øvrigt har fungeret i årevis på det danske arbejdsmarked.

Systemet i dag synes at fungere til parternes tilfredshed i det store og hele. Hvorfor skal vi så ændre derpå? Arbejdsmarkedet lever med det i dag, og det kan det også gøre i fremtiden. Helt logisk har jeg svært ved at se, hvad nye regler og undersøgelser og statistikker skulle kunne bidrage med.

Jeg kan ikke forstå, at man ikke hos forslagsstillerne – især når man ser, hvorfra disse forslag kommer, selvfølgelig bortset fra hr. Søren Søndergaard – har fået den tanke, at man måske opnår den modsatte virkning af den tilsigtede.

Jeg har i hvert tilfælde mødt kønsfæller til forslagsstillerne, her igen minus hr. Søren Søndergaard, der giver udtryk for, at de frygter

en negativ udmelding, hvis man fortsætter, som man her lægger op til.

Læser man i det materiale, der efterhånden er blevet lagt til sagen, som i øvrigt også er ret omfattende, finder man ting, der i hvert tilfælde ikke tilskynder til positivitet over for forslaget. Når man læser f.eks. i bemærkningerne til betænkningens anbefalinger, afsnit om ledelse og ligestilling, punkt 188, står der følgende: »Samlet indsats for at sikre ligestilling i såvel udvalg, bestyrelser som erhvervsledelse. Opmærksomheden skal rettes mod de barrierer, der er for unge familier i forbindelse med topledelse.«

Det vil altså sige, at i sådanne sager ønsker man ganske enkelt at sætte demokratiet ud af spillet. Jeg må spørge, om det er meningen, hvis det er nødvendigt for at nå målet.

Læser man videre i materialet under f.eks. afsnittet om Nordisk Ministerråd, finder man næsten de samme udemokratiske manifestationer. Det står: »Man skal sikre ensartet tilgang for kvinder og mænd til de politiske og økonomiske beslutningsprocesser.« Man må vel naturligt spørge: Vedkender man sig ikke de demokratiske spilleregler i forslagsstillergruppen?

Disse to eksempler kan man selvfølgelig forholde sig til, men man kan vel ikke tage dem helt alvorligt.

Værre er det, når man læser, hvad Danmark har forpligtet sig til i EU, og som skal gennemføres i dansk ret senest år 2000, nemlig en omvendt bevisbyrde. Den er meget mere farlig og ganske urimelig, men den forordning kommer vel uanset denne debat.

Nu vil man så have nedlagt Ligestillingsrådet, og det vil man vel at mærke kun for på sigt at oprette et Ligestillingsministerium. Debatten her i dag har vel også afsløret, at den store enighed, der umiddelbart synes at være om fremsættelse af forslaget, synes at smuldre, hvilket jeg hilser med glæde.

Kære forslagsstillere inklusive hr. Søren Søndergaard: Vi har Menneskerettighedskommissionen, og det er jeg glad for, og vi har en kvindekommission, og det er forhåbentlig til kvindernes fordel. Jeg for mit eget vedkommende, og jeg tror, at jeg taler på store dele af mit køns vegne minus hr. Søren Søndergaard, er glad for, at vi ikke har en mandekommission.

Som det fremgår af mit indlæg er det indlysende, at Fremskridtspartiet ikke kan stemme for forslaget til vedtagelse.

### **Tove Videbæk (KRF):**

Når man taler om ligestilling i Danmark, bliver man ofte mødt med undren, for ligestilling, det behøver vi da ikke snakke om, det har vi da. Så enkelt kan det siges, men så enkel er virkeligheden desværre ikke. Tallene og statistikkerne taler deres tydelige sprog om, at det ikke går helt så godt, som vi måske tror.

Der er f.eks. stadig meget få kvinder i topledelse, og der er ikke sket nogen nævneværdig udvikling i forskningens kønsprofil i de sidste par årtier. Ude i Vandrehallen står der over døren til forbindelsesbygningen: »Virk i fællig men forskellig. Drag til minde, mand er mand og kvinde kvinde.« Bedre kan det næsten ikke siges. Kvinder og mænd er forskellige og har forskellige værdier. Derfor har vi brug for både mænd og kvinder.

Ligestilling er ikke, som hr. Poul Nødgaard sagde, kvinders kamp mod mænd. Ligestilling har ikke nødvendigvis noget at gøre med at presse mænd og kvinder ind i de samme rammer eller former. Mænd og kvinder er ikke ens, og det skal vi bestemt heller ikke være, men vi er ligeværdige og skal derfor have lige behandling, lige muligheder og lige rettigheder til at udvikle vores evner både i hjemmet og på arbejdet.

Hvis vi griber fat i arbejdsmarkedet, skal vi selvfølgelig have lige løn for lige arbejde. Jeg synes også, vi skal overveje, hvordan vi lønner forskellige job. Det er vigtigt, at vi med det meget kønsopdelte arbejdsmarked, vi har, tager fat på at diskutere værdien af et arbejde. Skal omsorgsjobbene, som stadig væk har en overvægt af kvindelige ansatte, nødvendigvis være dårligere lønnede end de mere materielt orienterede job?

Et offensivt arbejde for at fremme ligestillingen ligger i naturlig forlængelse af en af Kristeligt Folkepartis mærkesager, nemlig familiens frie mulighed for at få mere tid til hinanden. Vi vil f.eks. gerne give bedre orlovsmuligheder, men vi vil også, at der skal være en reel valgfrihed for familien til at bestemme, om det er far eller mor, der tager orlov. Ifølge 1997-tal fra Danmarks Statistik er 93 pct. af samtlige forældre på børnepasningsorlov stadig kvinder. Der er tale om en skævvridning, som bl.a. skyldes strukturelle barrierer, der gør, at det primært er mor, der vælger orlov.

Når en familie ønsker at give deres børn mere tid og opmærksomhed, er valget i dag ofte meget simpelt. Har far den største indtje-

ning, er det oplagt ikke ham, der går ned i tismetal, for det har familien ikke råd til. Derfor bliver det i stedet mor, der tager orlov. Det er ikke rimeligt, at arbejdsmarkedet på den måde indirekte skal diktere valget. Lad os få et arbejdsmarked med ligestillede mænd og kvinder.

På arbejdsmarkedet findes der stadig nåleøjne, som det kan være meget svært for kvinder at komme igennem, og det er typisk arbejdspladser, der traditionelt har været kun for mænd. Forskning om etkønnede arbejdspladskulturer viser da også, at de har det med at genskabe sig selv, og det skyldes uformelle normer og kvalifikationskrav, som medfører, at der primært ansættes folk, der ligner dem, der er ansat i forvejen. De udgør nemlig ikke nogen trussel, hverken personligt eller mod det eksisterende system.

Hvis vi skal have lige muligheder for mænd og kvinder i Danmark, så skal vi have turbo på ligestillingsarbejdet, og derfor vil vi i Kristeligt Folkeparti gerne støtte om op dette forslag til vedtagelse.

Inden jeg slutter, vil jeg gerne komme med et spørgsmål. Statsministeren omtalte i sin tale det nye arbejdsmarked med forskellige arbejdstider i forskellige perioder af livet. Der vil jeg gerne spørge: Mener statsministeren ikke, at fleksibel børnepasningsorlov eller ret til deltidsarbejde for småbørnsfamilier kunne være nyttige elementer i dette nye arbejdsmarked?

#### **Formanden:**

Jeg har noteret fire privatister.

#### **Margot Torp (S):**

Jeg vil gerne høre statsministerens overvejelse om den anbefaling, der hedder, at vi skal have en overordnet politik på området, og også overvejselsen om den departementale enhed, som altså er altafgørende for, at mainstreamstrategien vil virke effektivt og give de ønskede resultater.

Jeg tror, at kun hvis statsministeren vil gå på to ben og styrke både de politikområder, som blev nævnt i talen, og også se meget på de strukturelle forbedringer, vil det bære nogle forandringer igennem, som duer til noget, og så vil jeg til gengæld love, at Danmark vil kunne blive det foregangsland, som statsministeren drømmer om, også på det her område. Overi vil vi så være dem, der lever op til de konven-

tioner, vi har skrevet under på i Beijing, og være med til at realisere »Platform for action«.

Sidst, men ikke mindst ligger det flot i forlængelse af regeringens arbejdsmarkedspolitik i forhold til at blive konkurrencedygtige. Der er ingen tvivl om, at hvis vi kan få mænd og kvinder til at arbejde sammen på alle niveauer, giver det en kreativitet og en innovativ styrke, som vi kan bruge i vores internationale konkurrence. Jeg tror også, vi vil se, at vi får en meget mere effektiv udnyttelse af alle menneskers ressourcer her i landet, så det ligger fint i forlængelse af regeringens politik.

#### **Helle Degn (S):**

Jeg vil gerne takke statsministeren for at drage det internationale perspektiv lidt ind i vores overvejselser her. Det er omstillingernes tid, og det er værd at hæfte sig ved. Jeg synes også, vi har forandret os på den måde, at vi er gået fra proklamationernes tid og til det seje træk, og nu vil vi gerne se resultaterne.

De omstillinger, som statsministeren omtalte, er jeg helt enig i. Vi så, at de kvindelige vælgere i USA, i England og i Frankrig ved det sidste valg meget klart bestilte varen: De vil have et velfærdssamfund, og de vil have en model, som vi har i de nordiske lande. Det skal der sættes ind på, og det sætter de kvindelige vælgere alt ind på. Det var os, der krævede velfærdssamfundet realiseret, vi er i gang med at forny det, og derfor skal vi have opbygget det sådan, at nogle af de værdier, som vi lægger vægt på som kvinder, nemlig at der er bedre sammenhæng mellem job og arbejdsliv, er det ansvar, vi gerne ser, at vi deles om.

Anbefalingerne i betænkningen synes jeg er gode. Det er det seje træk.

For det første vil jeg sige om den departementale model, at det først og fremmest er vigtigt, at der med den bliver etableret en politisk vilje til lederskab. For det andet synes jeg, det er vigtigt at understrege ikke mindst over for statsministeren, at det drejer sig her om ressourcer. Der skal simpelt hen afsættes ressourcer til, at vi kan drive det arbejde, og det vil jeg opfordre statsministeren til at gå hjem og overveje efter denne debat.

Med hensyn til klagenævnet: Jeg synes, det er udmærket, at vi har en forsøgsperiode. Jeg vil gerne sige for mit eget vedkommende, at jeg har den ambition, at vi som i Norge og Sverige får et ombud, der kan klare sagen. Men nu ta-

ger vi denne her prøveperiode og ser, hvordan det fungerer.

Til Ligestillingsrådets nedlæggelse synes jeg, at der fra denne talerstol netop i dag skal lyde en tak, både til de kvinder, som i 1970'erne arbejdede for at få etableret Ligestillingsrådet, lovmaskineriet rundt omkring og de funktioner, der var, og til de kvinder og mænd, som sammen kæmpede den kamp og tog det daglige slid i administrationen for at realisere den vare, vi havde bestilt herinde i Folketinget. Jeg tror, at vi skal sige tak for indsatsen, og nu vil vi gerne videre. Det er tid til forandringer.

Det er ærgerligt med fru Pia Larsen, som repræsenterer Venstre, men jeg vil sige tak for talen. Den er virkelig velegnet til næste valgkamp. Venstre er her totalt åndeligt fraværende og kommer ikke med et eneste bud.

I modsætning til talen fra fru Pia Larsen må jeg rose talen fra Kristeligt Folkeparti. Fru Tove Videbæks input til denne her diskussion og Kristeligt Folkepartis profil på det her område er al ære og respekt værd. Vi har noget, vi sammen skal lave.

Til fru Gitte Seeberg, der kom ind på spørgsmålet, om der skal en minister på området, vil jeg sige: Jeg synes som privatist, at jeg også her vil sige til statsministeren, at det er værd at overveje den højere politiske profil på det område, for Danmark sakker gevaldigt bagud i forhold til Norge og Sverige. Det er vigtigt at få det sagt, og derfor synes jeg, at det er en overvejelse, statsministeren må gå hjem med efter denne her debat.

Til fru Yvonne Herløv Andersen: Jeg synes, det var en meget rigtig bemærkning, der kom, om at vi ikke kun taler om dem herinde, men vi taler netop om dem derude, som vi gerne vil udtrykke vores solidaritet med.

Forslaget til vedtagelse er et godt redskab til en ny aktion i årene fremover.

#### **Susanne Fast Jensen (S):**

Jeg vil gerne starte med at sige, at jeg er meget enig med statsministeren i, at vi er i en tid, hvor der er behov for nytænkning på ligestillingsområdet. Det er tydeligt, at der er opbrud. Derfor er jeg også glad for, at der er så stor enighed, som der trods alt er her blandt partierne i dag.

Det er tydeligt, at der dog er en ligestillingsforskrækkelse blandt nogle partier. Vi har kunnet høre her fra talerstolen, at der er nogle, der hører noget, der slet ikke bliver sagt. Der bliver talt om hysterisk debat. Der bliver talt om en

mand, der slet ikke er til stede. Der bliver talt om, at sådan noget med statistikker og tal har vi da ingen brug for, det skal vi ikke bruge til noget. Hvad skulle vi dog med det? Er det også sådan på andre områder, eller er det kun på ligestillingsområdet, at tal og statistikker er uinteressante?

Nej, det er tydeligt, at der er behov for det her videnscenter, som der bliver lagt op til. Man kan håbe, at vi alle sammen bliver klogere på, hvad det er, der er så indviklet ved den uligestilling, der stadig væk fungerer, og man kan håbe på, at en debat en anden gang, når vi nu har fået det her videnscenter, vil gøre, at der vil være lidt mere kvalitet og viden i nogle af de indlæg; der kommer, f.eks. fra Dansk Folkeparti, Fremskridtspartiet, Venstre og De Konservative. De har ganske enkelt været meget præget af uvidenhed på området.

Vi er i en tid, hvor der er behov for nytænkning, og hvor der sker noget på området, og det er en tid, hvor der er stor mulighed for at gøre noget. Vi har nemlig, som statsministeren også sagde, en god beskæftigelse, vi har en god økonomi, og vi har fået forholdsvis gode børnepasningsmuligheder. Derfor er der netop god mulighed for at gøre noget nyt og virkelig få gjort noget ved ligestillingen.

Lad os kalde det det, det er.

Det, det drejer sig om i dag, er ligestillingen mellem kønnene, og det er der ikke spor grund til at være bange for. Vi har netop ressourcer til at gøre noget ved det.

#### **Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):**

Jeg vil gerne sige tak for de mange indlæg indtil dette øjeblik. Jeg føler mig lidt ensom lige nu, i hvert fald set fra et mandepolitisk synspunkt. Havde det ikke været for arbejdsministeren og en kollega på de bageste rækker samt ikke mindst de offentligt ansatte ovre i hjørnet (*Munterhed*), så havde vi haft god grund til at spørge os, om mændene overhovedet interesserer sig for ligestillingspolitikken i Danmark.

Jeg vil gerne understrege, at det gør regeringen og det gør jeg. Og jeg vil også gerne måske starte med at gøre rede for de videre standpunkter, jeg havde tænkt mig at nævne i mit første indlæg, men som jeg nu får lejlighed til at sætte ind i lyset af de kommentarer, som partiernes ordførere har gjort.

For det første har det været et gennemgående spørgsmål fra alle de politiske ordførere: Har vi

brug for at formulere en overordnet, bredere ligestillingspolitik i Danmark?

Inden jeg svarer på det spørgsmål, vil jeg gerne sige, at jeg nu ikke helt deler det synspunkt, at Danmark skulle være voldsomt bagud på ligestillingsområdet i forhold til andre lande. Det kommer meget an på, hvordan man måler det.

Hvis man måler det på den måde, at man spørger, hvem der har flest lovregler, vil jeg gerne medgive, at vi er bagud, formentlig i forhold til Sverige. Hvis man måler det i forhold til, hvor høj beskæftigelsesgraden er for kvinder og mænd, er jeg ikke sikker på, at vi er bagud. Så er jeg faktisk ret overbevist om, at vi er blandt de forreste, måske *den* forreste nation, på det område.

Hvis man måler det i forhold til lønlighedsproblemet på arbejdsmarkedet, er vi ikke blandt de allerallerførste, men vi er heller ikke blandt de allerallerbageste. Der er fortsat meget at gøre dér, det medgiver jeg. Og inden det nu bliver en diskussion om, hvor meget bagud vi er, så lad os i stedet for medgive hinanden, at der kan gøres mere end det, vi gør, og det vil jeg gerne prøve at fastholde som tråd i mit videre indlæg.

Vi har brug for at sætte mere kraft bag en overordnet ligestillingspolitik i det nye århundrede, i den ny tid. Det gøres, tror jeg, ikke alene ved en række enkeltstående initiativer, men jeg tror, det gøres ved for det første at finde en forankring i regeringen og for det andet at finde en systematik for at videreføre en debat om ligestillingsarbejde og en informationsstrøm, der også skal være sammenhængende og være kontinuerlig og være robust.

Ændringer skal der til, og lad mig prøve at nævne nogle af politikområderne og så slutte med det organisatoriske.

En af de dele, jeg ikke noterede mig blev nævnt af de politiske ordførere på området, var kvinders stilling inden for de etniske minoritetsgrupper. Jeg tror virkelig, at der ligestillingsmæssigt er meget arbejde dér, der har fået lov at ligge for længe, men omvendt meget arbejde, der skal gøres. Vi ser andengenerationskvinderne så småt på en række områder, men ikke på alle, begynde at gøre sig gældende i det danske samfund på lige fod med mændene, men vi ser også enkelte af vores etniske mindretalsgrupper i Danmark på baggrund af deres kulturtilgang have svært ved at give kvinderne den naturlige placering, vi andre anser for at være selvindlysende.

Så jeg vil godt starte med at sige: Kvindeligestillingsarbejdet i de etniske mindretalsgrupper er meget, meget vigtigt, og der er brug for, at vi udbygger vores arbejde her.

Det andet, jeg vil nævne, er det sociale arbejde, det socialpolitiske arbejde, som der heller ikke blev fokuseret så voldsomt på i dag. Jeg tror, jeg har ret, når jeg siger, at de mennesker i samfundets yderste hjørner, som har et usselt liv, som de næsten ikke selv kan holde ud, i virkeligheden er mennesker, der i alt for stor udstrækning også er unge kvinder. Det gælder narkomaner, det gælder en række andre sociale grupper på samfundets allernederste trin, og det gælder i virkeligheden også de mennesker, der ikke kan holde deres eget liv ud og begår selvmord.

Vi er nødt til at se i øjnene, at det også er en påmindelse til os om, at vi i meget store dele af de første opvækstår, i skolealderen og i de unge år ser sårbarhed optræde, som også er en påmindelse til os om, at ligestillingsarbejdet med hensyn til de dele ofte har en tragisk baggrund, som ikke alene klares via generelle værktøjer.

Det fører mig frem til, at vi også af de grunde for at få bedre mulighed for at identificere og overveje problemer må sige ja til det forslag, udvalget peger på: at få en bedre og mere relevant kønsopdelte statistikproduktion på en række områder jævnlige ajourført og ordentligt skruet sammen. Jeg mener uden sammenligning i øvrigt, at når vi tænker på, hvad landbruget ellers er i stand til at få fremskaffet af statistik, så burde vi i hvert fald, – og jeg understreger, det er uden sammenligning – kunne finde ud af det. Uden den grundlæggende viden og uden en løbende forskning og uden systematisering af undersøgelserne på statistikområdet inden for ligestillingsarbejdet har vi ikke de nødvendige redskaber.

Det andet hovedfelt, jeg vil opholde mig ved, er den lige kønsmæssige deltagelse i beslutningsprocesser på ledelsesposter og mellemlederposter i samfundet. Flere har været inde på det i dag. Fru Pia Larsen og fru Gitte Seeberg strejfede det, selv om jeg ikke kan skjule en undren over Venstres tilgang til ligestillingsarbejdet her. Holdningen forekommer mig en lille smule gammeldags. Er det rigtigt, at Venstre er ved at komme ud af trit med ligestillingsarbejdet?

Er det rigtigt, at Venstre alene vil gøre ligestillingsarbejdet til en debat om, hvor mange forskerstillinger der skal tilgodeses på forhånd?

Jeg siger ikke, at man ikke skal gøre det. Jeg siger bare, det er en meget smal tilgang.

Jeg manglede glød og interesse. Jeg kender fru Pia Larsen fra andre områder, hvor der i høj grad er et sådant engagement. Det er måske for tæt på, men jeg støtter mig i så fald til fru Elisabeth Arnold, der var lidt inde på samme tankegang.

Jeg kunne godt tænke mig, at vi prøvede at brede diskussionen om ledelses- og mellemlederjobbene lidt mere ud. Må jeg bede om, at man et øjeblik skænker billedet af Danmark en tanke på områder som daginstitutioner, som socialkontorer, som HK-arbejdspladser i kommunerne, som hjemmeplejen, som centerledere og dagplejacentre, som konkrete kommunale og amtskommunale arbejdspladser, hvor der er et substantielt flertal af kvinder.

Men hvis man spørger, hvem der er leder af ens daginstitution, får man at vide, at det er en mand. Hvis man spørger, hvem der til daglig er kontorleder på HK-arbejdspladsen i X-købing kommune med et massivt flertal af kvinder på arbejdspladsen, er det en mand. Hvis man spørger, hvem der er leder af hjemmeplejen, får man ofte at vide, at det er en mand. Og hvis man spørger, hvem der er leder på dagcentret for ældre, hvor der er et massivt flertal af kvinder, får man ofte at vide og kan se, at det er en mand.

Den går ikke længere.

Det er endnu vigtigere end forskerstillingerne og flertallet i ATP's bestyrelse. Jeg siger det for god ordens skyld. Og det er endnu vigtigere – for det sidste kommer af sig selv – at der er ved at blive et flertal blandt antallet af jurister i Justitsministeriet, og det gælder også dommere i næste led. Det går såmænd nok at sig selv, næsten da.

Men det, der ikke går af sig selv, er holdningerne på den enkelte kommunale, amtskommunale og statslige arbejdsplads. Hvis vi mener, at de offentlige arbejdspladser skal gå foran, så må vi også forme en strategi her, og det er heldigvis noget, vi i meget stor udstrækning kan realisere.

Udvalget anbefaler, at der fastsættes krav om udarbejdelse af handlingsplaner, både inden for det statslige og det kommunale område. Jeg synes egentlig, meget taler derfor. Om vi skal gøre det til detaljerede planer, synes jeg, vi skal diskutere, men i hvert fald er jeg ikke i tvivl om, at vi bør udarbejde årlige redegørelser til Folketinget om ligestillingen i samfundet, herunder

ikke mindst i den statslige og den kommunale sektor.

Jeg er enig i mainstreaming-princippet og i udvalgets anbefalinger. Arbejdsministeriet har som forsøgsordning i et par år anvendt princippet i forbindelse med udarbejdelse af relevant lovgivning. Lad os få erfaringerne op på bordet og se på, om vi kan bringe det videre ud. Jeg har ikke taget stilling endnu, men lad os for alt i verden se på det.

Så til det organisatoriske. Lad det være min afrundende bemærkning.

Jeg tror, vi er nødt til at foretage organisatoriske ændringer. Jeg synes, det er klogt og rigtigt at nedlægge Ligestillingsrådet. Men det kan ikke stå alene, vi må oprette den ny tids nye værktøjer.

Jeg mener, det er rigtigt, at der skal oprettes et nyt videnscenter. Jeg mener, det er rigtigt, at der skal oprettes et nyt center, hvor debatten kan foregå, kan organiseres, kan være vedholdende. Jeg synes, forslaget om et debatcenter, om etablering af et videnscenter for ligestilling, er rigtige forslag. Jeg mener også, det er vigtigt, at vi forankrer ligestillingsarbejdet tydeligere, mere synligt i centraladministrationen, i regeringen, og det vil jeg meget gerne overveje tæt i den kommende tid.

Jeg vil nødigt gå meget mere i detaljer, når det gælder den departementale side af sagen, men hellere modtage gode råd. Det er vigtigt, at vi gør det rigtigt.

Jeg lagde meget mærke til, at mange politiske ordførere sagde: Det afgørende for os er i og for sig ikke, hvilket ressortområde – sådan hørte jeg det – vi tænker på eksplicit, men hvilken ildsjæl, vi tænker på. I hvert fald nikkes der herovrefra. Der nikkes også derfra. Jeg har forstået det rigtigt.

Jeg vil blot slutte med følgende bemærkning: Ja til etablering af en selvejende institution, et videnscenter for ligestilling, og ja til et debatforum. Jeg synes også, vi positivt skal overveje et klagenævn. Vi skal bare undgå, at der bliver dobbeltarbejde, og vi skal undgå, at der bliver forsinkelser, men jeg synes, grundtanken om et klagenævn i en forsøgsperiode er en positiv tanke.

Jeg har været glad for debatten her i dag. Jeg vil gerne udtrykke stor anerkendelse af de indlæg, der har været, både fra fru Christine Antorini, fra Kristeligt Folkepartis politiske ordfører, fra Enhedslisten, fra SF, fra fru Helle

Degn, fru Susanne Fast Jensen, også fra fru Margot Torp og mange andre.

Jeg vil for min part til sidst understrege ét fundamentalt punkt, som jeg tror er vigtigt:

Det er vigtigt, at utopien og drømmen om vores fremtid og vores samfund og om Danmark både globalt og her ikke betragtes som en særskilt historie, der er adskilt fra ligestillingsarbejdet. Det er vigtigt at holde fast i, at de politiske svar på de forandringer, der kommer indadtil og udadtil, ikke er en sag, der er adskilt fra ligestillingsarbejdet.

Jeg siger det, fordi man somme tider glemmer det.

Gyrithe Lemche sagde i 1916 – en af ligestillingsforkvinderne fra den tid – at hun måtte sige nej til ligestillingsarbejde, der alene baserede sig på det daværende samfunds præmisser.

Jeg har for min part altid ment, at samfundets forandring og ligestillingsarbejdet er to sider af samme sag, og hvis det ikke er det, så går det galt for os. Og jeg har lige så konsekvent ment, at de forandringer, der kommer til os udefra og indefra, må have politiske svar og dermed ligestillingspolitiske svar. Det gælder, uanset om vi taler om den moderne familiepolitik eller vi taler om uddannelsesindsatsen, ikke mindst for lavindkomstgrupperne, eller vi taler om arbejdsmarkedsutopien, sådan som jeg beskrev den i mit første indlæg.

Vi har fundet et bygningsværk efter mange års arbejde. Det er ikke fuldendt, men det er en god start til at komme videre på.

Hermed sluttede forhandlingen.

#### **Formanden:**

Som tidligere meddelt vil afstemningen om det fremsatte forslag til vedtagelse, der er fremsat af ordføreren for forespørgerne, fru Ingrid Rasmussen, m.fl., blive foretaget i mødet tirsdag den 18. maj 1999.

---

#### **Meddelelser fra formanden**

#### **Formanden:**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 18. maj 1999 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvisse til den dagsorden, der er opslået i salen.

Med hensyn til de øvrige møder i den kommende uge skal jeg henvisse til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 17.45

---